

Profesjonelt relasjonsarbeid

- En kvalitativ studie av erfaringene til oppsøkende sosialarbeidere med relasjonsarbeid inn mot ungdom i et belastet storbymiljø.

Cathrine Sundal Jacobsen
VID vitenskapelige høgskole
Oslo

Masteroppgave
Master i helsefremmende relasjonsarbeid

Antall ord: 22184
16.05.22

«Jeg må komme til bunns i
hvordan du, som trår så varsomt,
kan sette så djupe spor
i et hjerte
som er så hardt som mitt»

(Trygve Skaug, 2015)

Forord

Vemodig at studiene er ved veis ende, men også tilfredsstillende å endelig komme i mål. Studier på deltid ved siden av full jobb og et familieliv med en treåring hjemme og enda en på vei har tidvis vært krevende, men på så mange måter også utviklende. Refleksjoner rundt hverdagslige ting har blitt viktigere, og derfor også gitt meg økt kunnskap om hvorfor og hvordan i så mange settinger. Det hadde nok ikke vært mulig å gjennomføre uten en fantastisk arbeidsplass, som setter pris på og videreutvikler kompetansen til sine ansatte. Tusen takk for tilrettelegging og for at både ledere, kollegaer og brukere har vært tålmodige gjennom disse årene med studier. Jeg vil også takke de oppsøkende sosialarbeiderne som har stilt opp for å gi meg førstehåndskunnskap om deres erfaringer med relasjonsarbeidet i det oppsøkende feltet.

Videre vil jeg takke kollega og medstudent Jonas Chabchoub, både for gode faglige diskusjoner underveis og for at du hele tiden har vært et lite hode foran og dermed vært en motivator til å jobbe jevnt og trutt med oppgaven. Veilederen min, Jennifer Drummond Johansen, har også vært enestående i denne prosessen. Tusen takk for tilbakemeldinger og kritiske blikk på oppgaven min. Uten deg, tror jeg ikke dette hadde vært mulig å få til. På hjemmebane har jeg heldigvis også et lite lag som heier på meg, tusen takk Bjørn Arne og Aksel, som har gitt meg heiarop, klemmer, tid og stunder til å jobbe med masteroppgaven min.

Oslo, mai 2022

Cathrine Sundal Jacobsen

Sammendrag

I denne kvalitative studien undersøkes oppsøkende sosialarbeideres erfaringer knyttet til relasjonsarbeidet med ungdom i belastede miljøer. Oppsøkende sosialt arbeid er en metode som tar sikte på å møte personer med utfordringer på en litt utradisjonell måte. Hvor ungdommenes egne arenaer er utgangspunktet for kontaktene som etableres. Forskning og litteratur peker på at relasjonsarbeidet er en vesentlig del av det oppsøkende sosiale arbeidet, men fordi det mangler beskrivelser av hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne skaper disse relasjonene, så har denne studien tatt utgangspunkt i de oppsøkende sosialarbeidernes egne erfaringer med relasjonsbygging. De har blitt intervjuet med utgangspunkt i problemstillingen: «Hvilke erfaringer har oppsøkende sosialarbeidere med relasjonsarbeid inn mot ungdom i et belastet storbymiljø?».

Ungdom i belastede miljøer har ofte historikk som fører til at de har endt opp der de er i dag. Kunnskap om dette sammen med teorier om profesjonalitet og relasjoner bidrar til økt forståelse av relasjonsbegrepet og problemstillinger som de oppsøkende sosialarbeiderne møter i sitt daglige virke. Studien peker på flere sider av arbeidet som er avgjørende for at de oppsøkende sosialarbeiderne skal knytte bånd med ungdommene, og også få til endringsarbeid. Gjennom deltakerne får vi et innblikk i dilemmaer og vurderinger som preger veien mot innpass i ungdomsgrupperingene. Relasjonsbygging får mye plass i arbeidet med ungdommen, og den personlige kompetansen til de oppsøkende sosialarbeiderne trekkes frem som den viktigste i deltakernes beskrivelser av arbeidet.

Gjennom intervjuene dukker det også opp eksempler på metoder og ferdigheter som deltakerne har, som de i stor grad benytter i sitt arbeid, men kanskje ikke er like gode til å sette ord på. I denne studien brukes Skau (2011) sin modell om profesjonell kompetanse til å tydeliggjøre de oppsøkende sosialarbeidernes ulike kompetanseområder. Modellen bidrar også til å vise hvor komplekst arbeidet med relasjoner inn mot ungdom i et belastet miljø kan være, da det oppsøkende sosiale arbeidet i stor grad handler om å kunne balansere alternative handlingsmuligheter opp imot hverandre, og vurdere hva som vil være til det beste for ungdommen på sikt.

Nøkkelord: Oppsøkende sosialt arbeid, relasjonsarbeid, belastede miljøer, ungdom, profesjonell kompetanse.

Abstract

In this qualitative study, the experiences of outreach workers related to building relationship with young people in burdened environments are examined. Outreach work is a method that aims to meet people with challenges in a slightly untraditional way, where the young people's arenas are the starting point for the contacts that are established. Research and literature indicate that building relationship is an essential part of the outreach work. Still there are no descriptions of how the outreach workers are creating relationships with the young people they meet. This study is based on the outreach workers own experiences of building relationships, and they are interviewed based on the research question: "What experiences do outreach workers have with building relationships towards young people in a burdened environment in a big city?"

Young people that are a part of burdened environments often have history that leads to where they are today. In addition to their history, theories of professionalism and relationships contribute to an increased understanding of the relationship term, as well as issues that the outreach workers encounter in their daily work. This study points to several aspects of outreach work, that are crucial to establish ties with young people, and to achieve changes. Through the participants, we get an insight into dilemmas and assessments that the outreach workers meet in their work. Building relationships are something that the outreach workers use a lot of their time to do, and their personal competence is highlighted as the most important quality in the participants' descriptions of the work.

Through the interviews, the participants give examples of methods and skills that they have, and mostly use in their work. However, it seems like it's difficult to put those sites of the work into words. In this study Skau's (2011) model of professional competence is used to clarify which knowledge the outreach workers have. The model is also helpful when it comes to showing how complex building relationships with young people can be, as the outreach work often is about being able to balance alternative courses of action against each other and assess what will give the best outcome for the youth in the long term.

Keywords: Outreach work, detached youth work, building relationships, burdened environment, youth, professional knowledge

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	IV
Abstract	V
1 Innledning.....	1
1.1 Oppsøkende sosialt arbeid	1
1.2 Forskning og kartlegginger.....	3
2 Studiens kontekst	5
2.1 Målgruppe.....	5
2.2 Individuelle og miljømessige sårbarhetsfaktorer	6
3 Teori.....	10
3.1 Profesjonell kompetanse	10
3.2 Relasjoner og relasjonskompetanse	13
3.2.1 Relasjoner i oppsøkende sosialt arbeid	16
3.3 Makt og avmakt i relasjonsarbeid.....	19
3.3.1 Makt i oppsøkende sosialt arbeid	21
4 Metode	23
4.1 Kvalitativ metode.....	23
4.2 Vitenskapsteoretisk forståelsesramme	23
4.3 Forforståelse	24
4.4 Litteratursøk.....	25
4.5 Forskningsmetode	26
4.5.1 Utvalg	27
4.5.2 Intervjuene.....	27
4.5.3 Gjennomføring av datainnsamling og bearbeiding av dataene	28
4.6 Analyse.....	29
4.7 Etske overveielser	32
4.8 Forskningskriterier	33

4.8.1 Validitet	33
4.8.2 Reliabilitet	34
4.8.3 Overførbarhet	35
5 Funn	37
5.1 Å bruke seg selv for å få kontakt med ungdommen.....	37
5.1.1 Det er personligheten som bygger relasjonene	37
5.1.2 Verdier spiller en fremtredende rolle i arbeidet med ungdom	38
5.1.3 Finne balansen mellom å være for pågående og for lite på	39
5.2 Erfaringer rundt hvordan rammer påvirker relasjonsbyggingen.....	40
5.2.1 Viktigheten av å møte ungdommen på deres arenaer	40
5.2.2 Det å komme inn på noen er tidkrevende arbeid.....	41
5.2.3 Redelighet kan være nøkkelen til balansen mellom hjelp og kontroll	42
5.2.4 Ikke for nær, og ikke for langt unna.....	43
5.3 Erfaringer knyttet til ungdommens utfordringer og behov.....	44
5.3.1 Relasjonsbyggingen foregår på flere nivåer	44
5.3.2 Ungdommens bakgrunn har betydning for hvordan de møter deg, og du møter dem	45
6 Drøfting.....	46
6.1 Profesjonelle relasjoner	46
6.2 Vurderinger i det oppsøkende arbeidet	48
6.3 Verdigrunnlag og personlighet i møte med ungdommene	51
6.4 Kontekstens betydning for arbeidet med relasjoner.....	53
6.5 Veien videre/feltets utfordringer	58
7 Avslutning	60
Litteraturliste.....	62
Vedlegg 1: Informert samtykke	68
Vedlegg 2: Intervjuguide	72
Vedlegg 3: Søkeskjema litteratursøk.....	74

1 Innledning

1.1 Oppsøkende sosialt arbeid

Oppsøkende sosialt arbeid er en metode, som har eksistert i Norge siden slutten av 60 tallet. Helt sentralt i metoden er det å skape kontakt med mennesker. Metoden ble opprettet for å kunne nå ut til mennesker, som det var vanskelig å nå gjennom ordinært sosialt arbeid (Lie, 1981; Andersson, 2010, s. 172). Oppsøkende sosialt arbeid ble utviklet for å, på et tidligst mulig tidspunkt, kunne etablere kontakt og motivere ungdom til å ta imot ulike tilbud som skole, jobb eller andre hjelpetilbud. Det var også et mål å kartlegge barn og ungdoms levekår, og å forebygge problemutvikling hos barn og unge, både på individ og gruppenivå (Lie, 1981).

I oppstarten var det gatebaserte sosiale arbeidet preget av samfunnsarbeid, og de som jobbet ute på gata så på ungdommen som undertrykte ressurser, og ikke individer med utfordringer (Hagen, 1993, s. 19). Det nyskapende med det oppsøkende sosiale arbeidet ble å oppsøke ungdom på deres arenaer, knytte kontakt og tillit med ungdommen (Hagen, 1993, s. 21). For å kunne jobbe på denne måten, krevdes det tro, forståelse og kunnskap om ungdommenes situasjon (Hagen, 1993, s. 22). I dag jobbes det nok mer med sosialfaglig arbeid enn samfunnsarbeid i de oppsøkende tjenestene i Norge. Men verdigrunnlaget som ble utviklet på 70 tallet, med tro på individenes ressurser og muligheter, har blitt videreført innenfor det oppsøkende feltet i dag, og er noe av det som gjør feltet unikt og annerledes fra andre tilnæringsmetoder i arbeidet med ungdom (Hagen, 1993, s. 24). Til tross for at det oppsøkende sosiale arbeidet har utviklet seg fra å ha fokus på samfunnsproblemer til å se på individets utfordringer, blir individet også sett på som en del av miljøet det er en del av for en bredere forståelse av utfordringene (Hagen, 1993, s. 24).

I en NOU fra 1980 (1980:37, s. 16) ble hensikten med oppsøkende sosialt arbeid beskrevet som «å bedre barn og unges levekår» ved å «opsøke, etablere kontakt, motivere for beskjeftigelse, hjelp og behandling, formidle til tiltak og samle viten om barn og ungdoms levekår». Målet var altså å ta kontakt og etablere tillit til de som andre instanser ikke klarte å nå, for å deretter få til en endring eller videreformidle kontakt til de riktige hjelpeinstansene. I senere litteratur har oppsøkende sosialt arbeid blitt beskrevet som arbeid som foregår

gjennom faser (Hjort, 1988; Erdal, 2006). De oppsøkende sosialarbeiderne bruker oppsøkende sosialt arbeid til å oppnå kontakt med ungdommen, før de avklarer hva denne kontakten skal brukes videre til (Erdal, 2006). Oppsøkende sosialt arbeid foregår som regel i områder hvor ungdom allerede er (Klepp og Aarø, 2017), og tar utgangspunkt i ungdommenes egne miljøer og væresteder. I starten av arbeidet handler det om synlighet og tilstedeværelse over tid i ungdomsmiljøene. Det er her kontakteetableringene skjer, som danner grunnlag for relasjonene som skapes mellom den oppsøkende sosialarbeideren og ungdommen (Erdal, 2006, s. 137-139). Henningsen et al. (2008, s. 86) beskriver viktigheten av det å komme i posisjon til enkeltungdom, men også hele ungdomsmiljøet, for å finne ut av hvem som trenger hjelp.

Det oppsøkende sosiale arbeidet og tilnærmingen hver enkelt oppsøkende sosialarbeider har til ungdommen baserer seg på vurderinger som tas når kontakter skal etableres, og gjenspeiler hva som er målet med å ta kontakten (Erdal, 2006, s.140-143). Disse vurderingene er avhengig av den oppsøkende sosialarbeiderens erfaringer og kunnskap, og pekes på som avgjørende for om en oppsøkende sosialarbeider er en god metodiker (Hjort, 1988, s. 27; Erdal, 2006, s. 148-149). Hjort (1988, s. 27) trekker frem at en god metodiker er en som klarer å finne balansen mellom når, hvordan og hvor mye man skal løpe etter ungdommene. Når kontakten er etablert så må det også vurderes hva som er veien videre i arbeidet med ungdommen. Den svenske sosiologen Bjørn Andersson (2006) viser til at oppfølgingsarbeid ofte kommer ut av hendelser i det oppsøkende sosiale arbeidet. Erdal (2006, s. 158) skriver i boken sin at det ikke skal arbeides med all ungdom, men kun med dem som er i risikosoner for å utvikle problemer. Etter en avklaring så vil enkelte ungdom få tilbud om oppfølging ut ifra egne individuelle behov. En del av dette arbeidet er også å sørge for at ungdommene får riktig hjelp til riktig tid, og derfor er også videreformidling til andre instanser i hjelpeapparatet en viktig del av jobben (Erdal, 2006, s. 161). Den oppsøkende sosialarbeideren kan se at ungdommen har en utfordring, og gjennom å forsøke å tydeliggjøre hvilke muligheter og ressurser ungdommen har, er det mulig å åpne deres øyne for å gå andre veier i livet (Hagen, 1993, s. 27-29).

1.2 Forskning og kartlegginger

Flere internasjonale studier har ønsket å studere oppsøkende sosialt arbeid, blant annet for å undersøke om oppsøkende sosialt arbeid som metode virker i arbeidet med ungdom (Andersson, 2013; Lavie-Ajayi & Krumer-Nevo, 2012; Iwasaki et al., 2014; Davidson, 2020; Oldeide et al., 2020).

I studier hvor oppsøkende sosialarbeidere har blitt intervjuet trekkes relasjoner frem som virksomt i arbeidet med ungdom (Crimmens et al., 2004; Davidson, 2020; Noble-Carr et al., 2014). Crimmens et al. (2014) har ønsket å finne ut hvordan man på best mulig måte kan nå unge som faller utenfor samfunnet, og peker på at relasjonsarbeidet er avgjørende for at det oppsøkende sosiale arbeidet skal bli vellykket. Videre poengterer de at kvaliteten på relasjonen mellom ungdom og den oppsøkende sosialarbeideren er helt sentral (Crimmens et al., 2004, s. 26). Oppsøkende sosialarbeidere som har blitt intervjuet til Noble-Carr et al. (2014) sin studie, trekker også frem relasjonsbyggingen som avgjørende, og beskriver at det å bygge relasjoner er den eneste måten man kan møte ungdommenes individuelle behov på (Noble-Carr et al., 2014, s. 394). Relasjonen blir altså fremhevet som en sentral del av det oppsøkende sosiale arbeidet, men studiene viser også at det foreligger noen dilemmaer i arbeidet med å bygge relasjoner. Davidson (2020) konkluderer også i sin studie med at relasjoner er viktige for at de ansatte som driver med oppsøkende sosialt arbeid skal få jobben sin gjort, men legger i tillegg vekt på at oppsøkende sosialt arbeid er avhengig av en balanse mellom en hjelperrolle og en kontrollfunksjon, og at dette kan gjøre det utfordrende å skape relasjoner (Davidson, 2020).

I kartlegginger og studier hvor ungdommene selv har blitt intervjuet kommer det også frem at relasjonsarbeid er en viktig del av arbeidet med ungdom (Noble-Carr et al., 2014; Hollerud, 2016; Almquist & Lassinantti, 2018). Oldeide et al. (2020) har studert utsatte unges relasjon til oppsøkende tjenester, og i studien trekkes det blant annet frem at de unge mener at de oppsøkende tjenestene er til å stole på. De oppsøkende sosialarbeiderne gis også egenskaper som at de er åpne, at de ikke dømmer og at de ikke må, men ønsker å hjelpe ungdommene (Oldeide et al., 2020). Ungdom som er intervjuet i forbindelse med en kartlegging mener at det er avgjørende hvordan de voksne ser på ungdommene, og at man ikke bare må se på dem som kriminelle (Forandringsfabrikken, 2020, s. 13). Dette trekker

også ungdom i en annen studie frem, viktigheten av å ikke bli dømt for det de har gjort, men heller sett på som hvem de egentlig er (Oldeide et al., 2020, s. 3).

En kartlegging av et belastet miljø i Norge viser til at det ofte kan være vanskelig å nå de unge. Det legges også vekt på at det er få som jobber med ungdommene i belastede miljøer, og at det også er få som har direkte kunnskap om målgruppen (Hollerud, 2016). Det påpekes også at unge som er tilknyttet belastede miljøer ofte har utfordringer med tillit til hjelpeapparatet (Hollerud, 2016; Forandringsfabrikken, 2020), og at det derfor kan være vanskelig å komme inn på dem. Også i andre land pekes det på at ungdom i belastede miljøer er en gruppe det er utfordrende å komme i posisjon til (Lavie-Ajayi & Krumer-Nevo 2013).

Oppsummert kan man se at relasjoner omtales i de fleste studiene av det oppsøkende sosiale arbeidet, men at studiene i hovedsak har fokus på andre sider av feltet, og ikke relasjonsbyggingen i seg selv. Både i studiene hvor de oppsøkende sosialarbeiderne har blitt intervjuet og i studier hvor ungdommene har blitt intervjuet, så pekes relasjoner på som viktige for å komme frem til kjernen av problemene og få til endring. Gjennom studiene og kartleggingene kommer det også frem at ungdommene har tillit til de oppsøkende sosialarbeiderne, og utfordringer med tillit til andre i øvrige hjelpeapparat. Studiene sier likevel ikke noe om hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne skaper relasjoner. Det mangler altså kunnskap om hvordan dette gjøres i praksis. Derfor har jeg i denne studien et ønske om å undersøke hvilke erfaringer de oppsøkende sosialarbeiderne har med å jobbe med relasjoner inn mot ungdom som er en del av et belastet miljø.

Problemstillingen jeg har valgt er som følger: «Hvilke erfaringer har oppsøkende sosialarbeidere med relasjonsarbeid inn mot ungdom i et belastet storbymiljø?»

Med problemstillingen som utgangspunkt, har jeg også laget noen forskningsspørsmål som kan bidra til å besvare problemstillingen, og samtidig få frem hva jeg har ønsket å finne ut av.

- Hvilke konkrete metoder bruker de oppsøkende sosialarbeiderne i relasjonsarbeidet med ungdom i belastede miljøer?
- Hvilke faktorer er viktige for å bygge relasjoner med ungdom?

2 Studiens kontekst

I dette kapitlet vil konteksten for studien presenteres, både for å gi et innblikk og en forståelse av hvem som defineres som målgruppen av denne studien. Begreper som benyttes i problemstillingen vil også utdypes i dette kapitlet.

2.1 Målgruppe

Når Pedersen og Ødegård (2021, s. 11) skal beskrive hva ungdom er, så peker de på at de er en gruppe mennesker som er født på omtrent samme tid, og som også står i et skille mellom det å være barn og avhengig av omsorgspersoner, og det å være voksen, selvstendig og ansvarlig. Tidligere så ble ungdomstiden forbundet med tenårene, men i nyere tid så stilles det spørsmål om kanskje ungdomstiden varer lengre (Fauske, 2011, s. 3) og knytter det sammen med at man stifter familie og etablerer seg senere nå enn det man gjorde før. Målgruppen for denne studien er ungdom som har tilknytning til et belastet miljø i en storby. Begrepet belastet miljø brukes i denne studien om et miljø som er preget av mange negative faktorer. Miljøet som er brukt som utgangspunkt for studien er et miljø hvor det foregår kjøp og salg av illegale rusmidler. I tillegg er det mange i miljøet som bruker ulike rusmidler. Miljøet preges også av at det er mange som utøver vold, og som er involvert i andre former for kriminalitet. Ungdommen som er tilknyttet miljøet som studien tar utgangspunkt i er stort sett menn, og de fleste er i alderen 15-25 år.

Det vil være noen ulikheter når det gjelder rettigheter og lovverk tilknyttet barn, under 18 år, og voksne, over 18 år. De må også forholde seg til ulike hjelpeinstanser dersom de har behov for hjelp. I denne studien vil man ikke gå inn i enkeltsaker, og erfaringene som blir beskrevet vil kun kunne skille mellom de over og de under 18 år. Det vil allikevel ikke være relevant å bruke ulike begreper om de over og under 18 år, og heller bare poengteres dersom det er snakk om mindreårige eller overårige. Begrepet ungdom brukes derfor om de unge som er målgruppen i denne studien.

Det å fokusere på ungdommen i seg selv, vil trolig ikke fange opp de ulike utfordringene som ungdommen møter på, derfor har jeg i denne studien også valgt å knytte erfaringene til de oppsøkende sosialarbeiderne inn mot miljøet som ungdommene er tilknyttet. Likhetene er

noen, og forskjellene er mange mellom dem som er tilknyttet belastede miljøer. Hvilke utfordringer de ulike ungdommene har kan være mange og komplekse, eller ingen i det hele tatt. Derfor er det ønskelig å trekke frem det forskning og litteratur peker på som fellestrekk ved flere av dem som er tilknyttet belastede miljøer.

Ungdomstiden påvirkes i stor grad av hvilken kontekst de unge vokser opp i (Pedersen & Ødegård, 2021, s. 11). Det å være en del av et ungdomsmiljø er i mange tilfeller positivt for ungdommene. I enkelte miljøer er allikevel utfordringene større enn de positive effektene av samholdet, og kan derfor føre til at man faller utenfor samfunnet. Faktorer som anerkjennelse, status, sikkerhet, makt, penger og spenning trekkes frem som motivasjonsfaktorer til å være tilknyttet belastede miljøer (Zeuner & Højland, 2003, s. 68). I media skrives det mye negativt om ungdomsmiljøene i dagens samfunn. Allikevel viser statistikk at det kun er et fåtall av ungdom som er involvert i alvorlig kriminalitet (Bakken et. al, 2021, s.45).

Det å være en del av et belastet eller kriminelt miljø kan også føre med seg aspekter som eksempelvis marginalisering, utenforskap og skam (Tjersland et al., 2010; Hollerud, 2016; Strand & Kindt, 2019). Selv om ikke dette vil få et stort fokus i denne studien vil de ulike aspektene allikevel trekkes frem i dette kapittelet. Da det kan bidra til forståelse av kompleksiteten rundt utfordringene de unge som er en del av disse miljøene står i. Et lite innblikk i utfordringene de unge står overfor vil også bidra til å gi en bedre forståelse av hvem de oppsøkende sosialarbeiderne jobber med.

2.2 Individuelle og miljømessige sårbarhetsfaktorer

I en nylig publisert rapport, som omhandler unge som begår gjentatt kriminalitet, pekes det på at de unge har flere sårbarhetsfaktorer i sine liv, og at kriminaliteten ofte er «et symptom på noe annet» (Ytreland et al., 2022, s. 38). En av årsaksforklaringer til den gjentatte kriminaliteten som fremheves i rapporten er fattigdom (Ytreland et al., 2022, s. 38). Andre rapporter peker også på at unge i levekårsutsatte familier ofte tilknytter seg andre i liknende situasjoner, og derfor også kan bli tilknyttet negative nettverk (Hollerud, 2016, s. 15; Strand & Kindt, 2019).

Det tydeliggjøres også i en kartlegging av et belastet miljø at flere av de som er en del av miljøet kommer fra store, fattige familier hvor foreldrene står utenfor arbeidslivet (Hollerud, 2016, s. 15). Helland (1998) peker på lav sosial posisjon som en risikofaktor for å begå kriminalitet. Få ressurser i familien og foreldre utenfor arbeidslivet kan lett føre til utenforskap også for barna deres (Hollerud, 2016; Frydenlund, 2019). Forskning viser også til at foreldre som står utenfor arbeidslivet, eller som har det trangt økonomisk i mange tilfeller ikke er i stand til å gi barna den omsorgen de trenger (Killén et al., 2007), noe som også kan føre til utfordringer med eksempelvis det å få seg venner (Killén, 2007, s. 62-63). Ungdom som har svake relasjoner til foreldre, venner og/eller skole har større sannsynlighet for å begå kriminelle handlinger (Andersen & Dæhlien, 2017, s. 44). Heggen & Øia (2005, s. 80) peker også på at det er en sammenheng mellom det at man ikke utvikler og beholder vennskap med jevnaldrende og psykiske utfordringer.

Sosial klasse, som kan forstås som familiens økonomiske situasjon og utdanningsnivå har mye å si for barn og unges liv, og påvirker blant annet hvor sannsynlig det er at de unge tar høyere utdanning (Statistisk sentralbyrå, 2017). Ulike kartlegginger av ungdomsmiljøer trekker frem at frafall fra skole og mangel på arbeid er faktorer som er med på å påvirke at ungdommen havner i negative miljøer og øker sannsynligheten for utenforskap (Hollerud, 2016; Moi, 2016; Strand & Kindt, 2019, s. 20). Studier viser til at jo høyere utdanningsnivå en person har, jo mindre er sannsynligheten for at personen blir tiltalt for kriminelle handlinger (Strand & Kindt, 2019, s. 26). Det kommer også frem gjennom forskning at lite penger eller sosiale relasjoner, vil kunne føre til at man ikke klarer å holde fokus på utdanning eller arbeid (Aasland, 2019).

De unge som oppholder seg i de belastede miljøene har ofte flere individuelle risikofaktorer, men deres tilknytning til miljøer kommer også ofte av sosial ekskludering, lite ressurser og få gode rollemodeller (Lavie-Ajayi & Krumer-Nevo, 2012). Andre faktorer som trekkes frem er mangel på støtte hjemmefra, følelse av utenforskap og mangel på følelse av tilhørighet. Påvirkning fra miljøet man vokser opp i kan forklare hvorfor noen begår gjentatt kriminalitet og havner i belastede miljøer, og både gruppepress og rekruttering til de kriminelle miljøene blir beskrevet som avgjørende faktorer i mange tilfeller (Ytreland et al., 2022, s. 40). Bruk av rusmidler blir skissert som vanlig i disse belastede miljøene, og det knyttes til krevende

livssituasjoner og hverdager for ungdommene (Hollerud, 2016). Inngangen for mange ungdom til rusmidler handler ifølge Willy Pedersen (2015) om et ønske om tilhørighet.

En studie av ungdom som er tilknyttet et belastet miljø i Storbritannia forsøker å få et bilde av hvem ungdommene er, og peker på at det gjennom intervjuer kommer frem at rundt 40 prosent av ungdommene har utfordringer med rusmidler, at 39 prosent av ungdommene har utfordringer med relasjoner i familien, at 38 prosent har utfordringer knyttet til fattigdom, at 37 prosent har utfordringer med kriminalitet og at 35 prosent av de unge ikke er i jobb eller utdanning (Crimmens et al., 2004, s.39). Resultatene er gjenkjennbare fra flere andre kartlegginger gjort på området (Helland, 1998; Hollerud, 2016; Ytreland et al., 2022).

Mange av ungdommene har med seg negative erfaringer og har liten tillit til hjelpeapparatet (Hollerud, 2016; Ytreland et al., 2022, s. 65). Sandberg og Pedersen (2007) er opptatt av at det for mange unge er knyttet status til det å håndtere egne problemer, og at terskelen for å be om hjelp derfor kan være høy i slike miljøer. Studier viser allikevel at unge som samfunnet kan se på som «utenfor» ikke alltid ser på seg selv som «utenfor», fordi de i mange tilfeller danner egne fellesskap hvor de søker anerkjennelse og aksept (Sandberg & Pedersen, 2006; Jensen, 2011, Strand & Kindt, 2019). Den viktigste faktoren for sosiale relasjoner i ungdomsårene er likhet. Det kan være likhet i kjønn, alder, etnisk bakgrunn, sosioøkonomisk status eller andre ting som for eksempel at man ikke går på skole, bruker rusmidler eller liknende (Heggen & Øia, 2005, s. 79-80).

Tjersland et al. (2010, s. 188) beskriver det å «høre til» som den viktigste siden ved et fellesskap, og peker på at mange kan ha liten tilhørighetsfølelse til familie, skole og venner. Noen knytter seg derfor sterkt til miljøer som fremmer atferd som rus og kriminalitet. Det å være tilknyttet et fellesskap har sterke krefter og gjør det også vanskelig å komme seg ut av et belastet miljø (Tjersland et al., 2010, s. 188). Fyrand (2016) peker også på følelsen av tilhørighet som en viktig faktor hos ungdom, og beskriver at den i mange tilfeller kan være nært knyttet opp mot nettverket. Tilhørigheten forsterkes ofte gjennom fellesskapsfølelsen, og det å gjøre noe sammen (Fyrand, 2016). I et belastet miljø, hvor det for eksempel foregår kjøp og salg av illegale rusmidler, vil fellesskapet rundt det å gjøre noe kriminelt kunne bidra til en økt følelse av tilhørighet til noe eller noen.

Menneskers identitet skapes i samspill med andre, og ungdommene formes i interaksjonen mellom dem og deres omgivelser (Forsberg & Wallmark, 1998). Hvis man sliter med å finne sin egen identitet, kan man bli lett bytte fra andres oppfatninger om en selv (Bunkholt, 2000, s. 207). Dette kan eksempelvis være uheldig hvis man blir oppfattet som en som har tilhørighet til et belastet miljø. Fordi det for mange er enklere å få en identitet som noe, sammenliknet med det å ikke finne seg selv (Bunkholt, 2000, s. 207). På sikt vil dette kunne føre til at man forsøker å bekrefte sin identitet gjennom handlinger, og kan potensielt ende opp med å gjøre noe kriminelt, selv om man ikke ville gjort det i utgangpunktet.

Derfor er også kulturen til hver enkelt person, altså grunnlaget for hvordan man tolker sine omgivelser (Thorbjørnsrud, 2009, s. 210), en viktig del av ungdommene. Kulturen må forstås som et resultat av bakgrunnen til ungdommene, og den må også sees i lys av konteksten som de er en del av. For å kunne få forståelse for hvordan det er for noen å være en del av en kultur, trenger man også kunnskap om denne kulturen (Qureshi, 2009). En økt forståelse av referanserammene til de man møter vil dermed kunne gi et bedre grunnlag for å inngå i relasjoner med ungdommene (Magelssen, 2002).

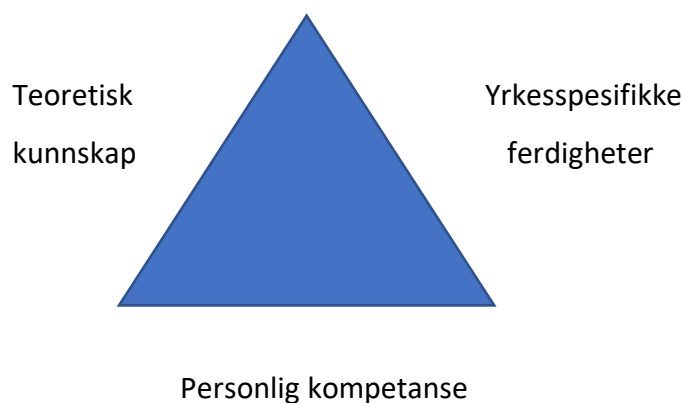

3 Teori

I dette kapittelet vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven legges frem. Forståelse av relasjoner og hvordan de skapes vil være et viktig utgangspunkt, og derfor også teori som bidrar til forståelse av hvorfor det i noen tilfeller kan være mer utfordrende å skape disse relasjonene med ungdom.

3.1 Profesjonell kompetanse

Profesjonell kompetanse er all den kompetansen man har med seg inn i arbeidet man skal gjennomføre, og vil også være avgjørende for kvaliteten på arbeidet som gjøres (Skau, 2011). Den profesjonelle kompetansen vil ofte vise til de kvalifikasjonene som trengs for å ivareta bestemte oppgaver i yrkesrelatert sammenheng. Skau (2011) har laget en modell som viser hva som er en del av den profesjonelle kompetansen til de som arbeider med mennesker. Modellen skal bidra til forståelse av at det ikke kun er teoretisk kunnskap som spiller en rolle i det profesjonelle arbeidet, men at det er en treenighet mellom teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse som avgjør hvordan fagpersoner jobber i møte med mennesker (Skau, 2011, s. 56-62).

Figur 1: Modell for Profesjonell kompetanse (Skau, 2011, s. 58).

Skau (2011, s. 54-56) peker på at profesjonaliteten er en sammensatt helhet, og at de ulike sidene av den påvirker hverandre og er avhengige av hverandre. Teoretisk kunnskap brukes i denne sammenhengen om kunnskap om faget og faktakunnskap som gjør at det er mulig å gjennomføre arbeidet sitt (Skau, 2011, s. 56). Dette kan i oppsøkende sosialt arbeid

eksempelvis være kunnskap om målgruppen man jobber med, om metodikken oppsøkende sosialt arbeid, eller om andre relevante teorier som bidrar til faglig god gjennomføring av arbeidet. Lovverk som man er forpliktet av, vil også gå under den teoretiske kunnskapen.

Når det gjelder de yrkesspesifikke ferdighetene så er de knyttet mer mot de praktiske ferdighetene som hører til et bestemt yrke. I oppsøkende sosialt arbeid så kreves det blant annet at man har blikkontakt med makkeren sin når man går inn i situasjoner, man går i et sakte tempo og man tar vurderinger og har ulike metoder for når og hvordan man tar kontakt med for eksempel ungdom (Erdal, 2006).

Skau (2011, s. 72) har løftet frem den personlige kompetansen som en betydningsfull og integrert del av profesjonaliteten og kompetansen til fagpersoner. Hun peker på at i yrker hvor man jobber med mennesker så vil det å bruke seg selv i yrkesutøvelsen spille en stor rolle (Skau, 2011, s. 58). Den personlige kompetansen handler om hvem man er som person, både på egenhånd, men også i samspillet med andre (Skau, 2011). Den viser altså til menneskelige kvaliteter, egenskaper og ferdigheter som brukes i arbeidet med mennesker. Skau (2011) vektlegger at den personlige kompetansen speiler den profesjonelles menneskesyn, og at den derfor også i stor grad påvirker hvordan fagpersonen kommuniserer og skaper relasjoner til brukerne sine. Med andre ord så vil måten man bruker seg selv på og hvordan man lar seg berøre i møte med andre, være like viktig som den kunnskapen man har tilegnet seg gjennom skolegang og yrkeserfaring (Skau, 2011, s. 59-60).

I sosialt arbeid så er det å være personlig ikke nødvendigvis sett på som det å være profesjonell. Skau (2011, s. 42) er allikevel opptatt av at det å være profesjonell ikke er en motsetning til det å være personlig, men at det nærmest er en nødvendighet for å kunne skape relasjoner med brukere. Hun løfter frem tilstedeværelse i relasjonene og at fagpersoner må tørre å bli berørt av de man jobber med, men også forsøke å berøre dem (Skau, 2011, s. 42).

Selv om man er bevisst på hva som inngår i den profesjonelle kompetansen, er det ikke alltid så lett å peke på hvilke sider av kompetansen som benyttes i de ulike delene av arbeidet. Ofte så er det en kombinasjon av den teoretiske, den yrkesspesifikke og den personlige

kompetansen som gjør at man tar de vurderingene man gjør i en situasjon. Michael Polanyi skrev for første gang om taus kunnskap på 60-tallet, og brukte begrepet om alle de dagligdagse tingene man gjør, uten at man kan forklare hvordan man gjør dette (Strømfors & Edland-Gryt, 2013). Når man kommer opp i liknende situasjoner man har vært i tidligere, handler man ofte basert på erfaring, og reflekterer ikke nødvendigvis over hva man gjør i den situasjonen, eller hvorfor man gjør det. Når noen spør hva man gjorde i ettertid, så kan det også være utfordrende å sette ord på hva som ble gjort, da det ofte gjenkjennes som en magesfølelse eller en intuisjon (Strømfors & Edland-Gryt, 2013, s. 27). I senere tid så har taus kunnskap blitt en viktig måte å forstå hvilken kunnskap vi bruker i det daglige arbeidet, og refleksjon har i stor grad blitt brukt til å forsøke, oppdage og sette ord på hva man gjør i de ulike situasjonene (Strømfors & Edland-Gryt, 2013, s. 25).

Skau (2011) peker på at man ikke kommer uten den personlige kompetansen i profesjonelt arbeid med mennesker, og trekker spesielt frem den personlige kompetansen i arbeidet med relasjoner. Selv om hun vektlegger den personlige kompetansens betydning beskriver hun også at relasjonsarbeidet er en profesjonell kompetanse, og at den kompetansen som man benytter i arbeidet med å skape relasjoner består av kunnskap fra hver og en side av trekanten (Skau, 2011).

For bygge relasjoner vil den teoretiske kunnskapen for eksempel handle om kunnskap om tilknytning, utvikling, ungdom og teoretiske metoder som kan brukes for å bygge relasjoner. De yrkesspesifikke ferdighetene kan handle om hvordan man beveger seg i miljøene, når man vurderer å ta kontakt med ungdommene eller ikke, og andre sider av det oppsøkende arbeidet, som den oppsøkende metodikken kaller «takt og tone» (Erdal, 2006). Den personlige kompetansen vil handle om verdigrunnlag, hvordan man ser på ungdommene, hvordan man engasjerer seg og evnen man har til å få kontakt (Skau, 2011).

Skau (2011) beskriver at en profesjonell yrkesutøver er en som har utviklet alle sidene av trekanten til en balansert helhet, og som hun skriver: «... kan bruke både hodet, hjertet og hendene i møtet med sine brukere og samarbeidspartnere» (Skau, 2011, s. 66). Dersom det ikke er balanse i de tre sidene av trekanten, kan det bidra til å begrense fagpersonenes evner til å utvikle seg på de ulike planene. Det vil i så fall være vanskelig å kunne tilby helhetlige

møter med personene som de påtreffer gjennom sitt arbeid (Skau, 2011, s. 66-68). Ved å for eksempel bli for teoretisk orientert, så vil man sannsynligvis ikke kunne bli god på det tekniske ved arbeidet. Ved å bli for teknisk og praktisk rettet, vil man trolig ikke ta de riktige vurderingene som er basert på fagkunnskap. Det vil også være en fare ved å ha et for stort fokus på den personlige kompetansen i arbeidet med mennesker. Ved å ikke holde seg faglig oppdatert vil man ikke kunne være gode på feltet sitt særlig lenge, i tillegg til at det er en stor fare for utbrenthet fordi man ikke har kunnskapen til å forstå hva som skjer i relasjoner med de man jobber med (Skau, 2011, s. 64-66).

3.2 Relasjoner og relasjonskompetanse

Relasjoner fremstilles ofte som et fundament for hvordan et fremgangsrikt og profesjonelt sosialt arbeide bør gjennomføres (Payne, 2006). Den hjelpende relasjonen trekkes frem som det sosiale arbeidets hjerte og det sies at resultatene ofte kan gjenspeiles i hvordan relasjonen mellom sosialarbeider og eksempelvis en ungdom har vært (Ruch et al., 2010; Munro, 2011, s. 23). Tjersland et al. (2010, s. 124) påpeker at relasjoner er viktige for å kunne jobbe med endring, og at en tillitsfull relasjon kan være mer betydningsfull enn hvilke metoder som benyttes i arbeidet med mennesker. En studie av møter mellom profesjonelle og brukere viser også til at det ikke er den materielle hjelpen som blir vurdert som den viktigste, men at det er relasjonen til den profesjonelle (Uggerhøj, 1996).

Relasjoner betyr forhold eller forbindelse (Aubert, 2020), og viser til at man alltid vil stå i forhold til andre man møter. Disse forholdene er de som gir mennesker ulike roller og ulike posisjoner i samfunnet. For å kunne si noe om relasjoner, er det også nødvendig med kunnskap om hvilke mekanismer som pågår i disse relasjonene. I litteratur om relasjoner og relasjonskompetanse står kunnskap om selvet sentralt (Stern, 2003). Lindemann (2014) trekker frem at ens egen forståelse av andre mennesker, sier mye om en selv. Med dette mener hun at eget selvbilde er avgjørende for hvordan du forstår andre, og også for hvilke relasjoner man kan inngå i (Lindemann, 2014, s. 22). Stern (2003) er også opptatt av at måten man ser på seg selv på, vil bidra til hvordan man posisjonerer seg og forholder seg til andre mennesker. Aubert og Bakke (2011, s. 14-15) trekker også frem viktigheten av det å ha kunnskap om seg selv, og vite om sine styrker og svakheter, for å kunne skape gode møter i

profesjonelle sammenhenger. De peker på at mennesker har medfødte ferdigheter som påvirker utgangspunktet for å bygge relasjoner, men at det også er mulig å utvikle disse ferdighetene (Aubert & Bakke, 2011; Shulman, 2003).

Relasjonskompetanse handler om hvordan du møter hver enkelt person på. Hvordan du stiller spørsmål, hvordan du henvender deg til personen og hvordan den du møter reagerer på det du sier eller gjør (Aubert & Bakke, 2011, s. 21). Relasjonsarbeid er en prosess som ikke oppstår av seg selv. Det er en samhandlingsprosess som skal skape tillit mellom fagperson og ungdom (Røkenes og Hanssen, 2012). Dynamikken i relasjoner er en viktig faktor å være klar over. Fordi relasjoner alltid oppstår i forhold til andre, så må man se atferden til hver enkelt i lys av at den andre er til stede (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 21; Skau, 2011, s. 62). Når man er sammen med andre så påvirkes man alltid av identiteten man har i den andre relasjonen også, noe som kan gjøre det krevende å finne seg selv i en ny relasjon. Når man forholder seg til andre mennesker, er det usikkert hvilken reaksjon man får på for eksempel et utsagn, fordi personer fortolker og gir mening til det som blir sagt til dem (Tjersland et al., 2010, s. 30). Relasjonen har også en stor betydning for hvordan fortolkningen skjer mennesker imellom. I møter med mennesker preges man altså i stor grad av relasjonene man har til hver enkelt. Og atferden vil derfor også være ulik avhengig av hvordan relasjonen til de man treffer er (Schibbye & Løvlie, 2017, s.20-22). Hvilke andre personer som er i nærheten når man skal bygge relasjoner spiller derfor en avgjørende rolle for hvilket resultat relasjonsarbeidet får. Eksempelvis må ungdom som er tilknyttet kriminelle miljøer, ofte vise en tøff fasade for å lykkes i miljøet de er en del av (Hollerud, 2018).

Man møter altså andre med egne forutsetninger og fortolker både ord og handlinger basert på egne erfaringer og verdier (Aubert & Bakke, 2012, s. 26). Å inngå i relasjoner med andre handler om komplekse mellommenneskelige samspill (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 31), hvor gjensidig påvirkning gjør at man i noen tilfeller fremprovoserer uønsket atferd. Derfor er det viktig å være bevisst hva en selv sitter med, som spiller inn i relasjonen til dem man møter. Atferden til den enkelte i relasjonen til deg, viser ikke hele personen, bare hvordan personen er i samspill med deg. Dette kan bidra til at vi får en for smal forståelse av en person, og gjerne også bare ser løsninger ut ifra hvordan personen er i deres relasjon (Schibbye & Løvlie,

2017, s. 20-21). Gjennom å se på ungdommens opplevde erfaringer og knytte disse opp mot deres situasjon her og nå, vil man kunne få en økt forståelse for ungdommene og deres atferd i møte med andre mennesker (Jørgensen & Steinkopf, 2013).

Et sentralt begrep innenfor relasjonsbygging er anerkjennelse. Annerkjennelse betyr å se og verdsette, og viser til hvordan man ser på og forholder seg til andre mennesker, og handler om å se den andres indre verden og akseptere at den er like virkelig som din egen (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 48-50). Synet på andre spiller derfor en stor rolle for hvordan man bygger relasjoner med dem. I et miljø hvor det er mange som gjør kriminelle handlinger, vil det kanskje være utfordrende å anerkjenne og verdsette de tankene og følelsene ungdommen har, fordi det er langt fra egen forståelse av verden. Allikevel er det viktig for å kunne bygge en likeverdig relasjon, som ikke er preget av et subjekt-objekt syn heller enn et anerkjennende perspektiv hvor begge parter er subjekter (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 52).

Man kan aldri vite hva andre tenker, føler og mener, og derfor må man finne ut det i relasjon til andre (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 53). Forforståelsen, som man i mange tilfeller bruker for å systematisere og gi mening til det man ser, er med andre ord ikke den beste vennen når man skal bygge relasjoner. Fastlåst i stereotypier, definisjoner og oppfatninger av andre mennesker mister man mangfoldet den andre personen er og har i seg (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 55). En systematisering av ungdom i kartleggingsøyemed, kan derfor kanskje føre til at man ikke er anerkjennende nok, og derfor ikke klarer å bygge en relasjon.

Barn og unge lager seg strategier for å kunne håndtere relasjoner, ut ifra hvilke erfaringer de har fra relasjoner i de tidlige år. Måtene å forholde seg til andre på blir innlemmet i dem selv, og vil følge dem resten av livet (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 114). Dersom man har blitt mye avvist av tilknytningspersoner i tidlig alder, vil det kanskje føre til at man oppfører seg på en måte slik at man vet at man blir avvist senere i livet. I enkelte tilfeller kan god tilknytning mellom profesjonelle og barn kompensere for dårlig eller utrygg tilknytning mellom barn og foreldre (Killén, 2003). Jørgensen og Steinkopf (2013) fremhever også at det som er ødelagt i tidligere relasjoner kan repareres i nye relasjoner.

Pieper og Pieper (1992) trekker frem varme og forståelse som tilnærmingen som har best

virkning i arbeidet med ungdom. Dersom sosialarbeideren klarer å fremstå som menneskelig i tillegg til profesjonell viser det seg at dette også kan være en avgjørende faktor for det å bygge opp tillit (Uggerhøj, 1996). Å bygge relasjoner krever at man synliggjør sin egen identitet, og har en personlighet med egen stil. Det er også viktig å ha en stabilitet, at man er den samme neste gang man møter ungdommen. Det pekes på at personligheten må skinne igjennom den faglige rollen for å skape relasjoner (Tjersland et al, 2010).

3.2.1 Relasjoner i oppsøkende sosialt arbeid

Relasjonsarbeid er en viktig del av oppsøkende sosialt arbeid, og derfor er tjenestene også ofte tilrettelagt for å bruke tid på å skape relasjoner til ungdom som man møter (Strømfors & Erdal, 2006, s. 101). Det er få andre tjenester som har mulighet til å bruke tid på tilstedeværelse i miljøer uten å se resultater med en gang. Strømfors og Erdal (2006) fremhever at det å skape kontakt med ungdom er utfordrende og tidkrevende, men også vesentlig dersom man skal få til endringsarbeid. Tjersland et al. (2010, s. 125) peker også på tid som en avgjørende faktor i arbeidet med å skape relasjoner. Ved hyppige møter øker sjansene for å bygge betydningsfulle relasjoner. Det er spesielt viktig når det kommer til unge i belastede miljøer, som kan ha erfaringer med brutte relasjoner fra tidligere (Tjersland et al., 2010, s. 125). I disse tilfellene må man ofte jobbe i flere måneder for å bygge opp en tillit (Tjersland et al., 2010, s. 138).

Strømfors og Erdal (2006) trekker frem at relasjonene i oppsøkende sosialt arbeid ofte preges av å være uformelle. Det oppsøkende arbeidets form kan se ut til å være noe av grunnen til det, da kontaktene ofte skjer i det offentlige rom, og at ungdom derfor kan trekke seg bort dersom de ikke ønsker kontakt med de oppsøkende sosialarbeiderne (Andersson, 2006, s. 67-68). Oppsøkende sosialarbeidere kan derfor også ofte ta seg god tid til å skape relasjoner med ungdommene. Dette er også viktig, da relasjonene mellom de oppsøkende sosialarbeiderne og ungdom trekkes frem som et avgjørende element for å oppnå suksess i endringsarbeidet (Lee & Charm, 2002, s. 91).

En studie av oppsøkende sosialt arbeid i Paris konkluderte med at det oppsøkende arbeidet blant annet handler om å være høflig, vise respekt, være vennlig, ha øyekontakt, dele latter og følelser og samtidig risikere å bli følelsesmessig involvert, bli ignorert eller avvist (Cefai,

2014, s. 148). Strømfors og Erdal (2006, s. 106-109) trekker også frem begreper som anerkjennelse, frivillighet og myndiggjøring, og beskriver tillit som avgjørende for å oppnå gode relasjoner:

Tillit er utekontaktens og de oppsøkende tjenestenes inngangsbillett til å skape relasjoner til enkeltpersoner og miljøer, som kan danne grunnlag for kontakt og sette i gang arbeid for endring. (Strømfors & Erdal, 2006, s. 111)

Bengtson et al. (2004, s. 131) er også opptatt av tillitens betydning og peker på at den første fasen hvor samarbeid og tillit skal etableres er den mest utfordrende i arbeidet med ungdom. Forutsigbarhet og forventninger er også viktig for å kunne oppnå tillit, og Tjersland et al. (2010, s. 133) beskriver at tillit bygger på det å kunne innfri andres forventninger. En kartlegging av unge tilknyttet et belastet miljø trekker også frem tillit som viktig, men at det også er vanskelig å få tillit, og spesielt til et system. Ungdommen forklarer at tilliten ofte kommer til enkeltpersoner, som gjør at man er avhengig av at de er på jobb for å kunne snakke med noen (Hollerud, 2016).

Hagen (1993, s. 26) trekker frem et interessant aspekt ved oppsøkende sosialt arbeid som metode. Han peker på at ungdommen ikke har kommet og bedt om hjelp, og har ikke nødvendigvis forstått at de trenger hjelp i det de treffer de oppsøkende sosialarbeiderne, men gjennom å bygge tillitt, respekt og anerkjennelse for hverandre skjer det endringer som gjør at de involverte kan se sin situasjon gjennom andres perspektiver, og kanskje også ønske endring eller hjelp til sine problemer. Utsatte ungdom er ofte på et sted i livet hvor de forsøker å finne seg selv og sin livsstil, og er ofte i opposisjon til foreldre, lærere og andre autoriteter (Klepp og Aarø, 2017). I relasjonsbyggingsfaser peker Erdal (2006, s. 152) på at de oppsøkende sosialarbeiderne ofte står i avvisning, og at dette er noe de må forvente og tåle. Han mener også at man må vurdere hvordan man kan gå frem dersom man treffer de samme ungdommene som har avvist dem igjen. Hva avvisningen er et tegn på, kan det også være nyttig å utforske, og det er ikke slik at man nødvendigvis alltid skal gå dersom man blir avvist, men man må vurdere situasjonen og også se den i lys av tid på døgnet og hvor man er (Strømfors, 2006, s. 181).

Pedersen (2011) studerte oppfølgingsarbeidet i oppsøkende sosialt arbeid, og konkluderte med at oppfølgingsarbeidet kan deles inn i tre ulike diskurser. De tre diskursene, forebyggingsdiskursen, formidlingsdiskursen og kontrolldiskursen, peker på at det er ulike måter å jobbe med ungdom på, og også når det gjelder hvilket fokus man har i relasjonsarbeidet med ungdommen (Pedersen, 2011). I forebyggingsdiskursen vil fokuset være å ha en varig kontakt, slik at den oppsøkende sosialarbeideren kan være en betydningsfull annen i oppfølgingsarbeidet. I formidlingsdiskursen er det et mål å kartlegge hvilke behov den enkelte ungdommen har og deretter videreformidle til riktig instans på et tidligst mulig tidspunkt, og i kontrolldiskursen så handler det mer om den sosiale kontrollen man må utøve for eksempel ved bekymring rundt en ungdom (Pedersen, 2011). Diskursene viser mangfold i det oppsøkende sosiale arbeidet, og at det finnes ulike tilnærminger for å jobbe med relasjoner på dette feltet.

Kontrollfunksjonen til de oppsøkende sosialarbeiderne diskuteres også i andre studier, og skaper dilemmaer spesielt knyttet mot relasjonsbyggingen. Davidson (2020, s. 268) beskriver i sin studie hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne må balansere forholdet mellom relasjoner og kontrollaspektet som de ofte er underlagt gjennom rollen sin. Det beskrives som utfordrende å bruke mye tid på å skape relasjoner, for å så måtte utøve kontroll. Det trekkes også frem at det i flere tilfeller kan ødelegge relasjoner til et helt miljø (Davidson, 2020, s. 268). Erdal (2006) trekker også frem dette som et dilemma, og skriver:

På den ene siden skal sosialarbeidere oppsøke miljøer og ungdommer og oppnå tillit for å skape endring gjennom frivillighet. På den andre siden medfører dette noen ganger situasjoner der man må gi opplysninger som igjen påfører ungdommene tvangstiltak. (Erdal, 2006, s. 123)

Relasjonsbygging i oppsøkende sosialt arbeid handler om en balanse mellom det private og det profesjonelle (Strømfors, 2006, s. 172). Rollen som oppsøkende sosialarbeider mangler de strukturelle rammene som kan gjøre at det blir enkelt å skille mellom privat og profesjonelt, derfor er det også ofte behov for å sette ord på hva som skjer i kontakten med andre, slik at det ikke blir rom for misforståelser (Strømfors, 2006, s. 172).

Strømfors (2006, s. 186-189) peker på viktige sider ved det oppsøkende arbeidets relasjonsbygging, og trekker frem både bruk av intuisjon og bruk av humor som elementer for å skape gode relasjoner. Han viser videre til at de oppsøkende sosialarbeiderne tolker mye av relasjonen ut ifra hvordan deres kontakt er med ungdommen på gata, og beskriver at gjensidig humor i en kontakt kan tolkes som at relasjonen er trygg og tillitsfull. En del av relasjonsarbeidet i oppsøkende sosialt arbeid handler også om å sette grenser og å avslutte arbeidet med ungdommene (Strømfors, 2006, s. 189). Strømfors (2006, s. 189) beskriver prosessen med å avslutte relasjoner som like viktig og betydningsfull som å skape en relasjon. Mange av de unge som oppsøkende sosialarbeidere treffer kan ha erfaringer med brutte relasjoner fra tidligere, noe som kan vanskeliggjøre avslutningsfasen (Strømfors, 2006, s. 189).

3.3 Makt og avmakt i relasjonsarbeid

I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet for sosionomer, barnevernspedagoger, vernepleiere og velferdsvitere (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5) presenteres det et sett med verdier som disse yrkesgruppene er forpliktet av. Flere av verdiene som trekkes frem i dokumentet er avgjørende for hvordan mennesker blir møtt, og skal bidra til at makt ikke blir misbrukt i arbeidet med mennesker.

Verdigrunnlaget peker blant annet på at alle mennesker har lik verdi, og at det skal kjempes for at alle får så gode levekår og livskvalitet som mulig. Respekt for andre mennesker, anerkjennelse av at man er forskjellige og det å ha en helhetlig tilnærming og et helhetlig syn på mennesker man jobber med er også verdier som trekkes frem som viktige. Rettferdighet skal sikres og behovene til hvert enkelt menneske skal møtes ut ifra deres ressurser. Tillit, åpenhet og redelighet er også verdier som tillegges stor vekt når man jobber med mennesker. Det pekes også på at alle har et eget ansvar for å handle ut ifra gjeldende lovverk og faglig kompetanse og også ut ifra hva som er etisk forsvarlig overfor de menneskene som jobbes med (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5).

Max Weber (1960, s. 42) definerte makt som «sjansen til å få gjennomført sin vilje i en relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på». Makt handler

med andre ord om ulikhet mellom mennesker, og kan derfor knyttes til alle mellommenneskelige relasjoner (Skau, 2003, s. 44). De som mottar hjelp fra offentlige hjelpeinstanser er ofte i et avmakts forhold, fordi lover, rammer og praksis vil i mange tilfeller kunne føre til at sosialarbeiderne gjennomfører sin «vilje», selv om det ikke er det ungdommene ønsker (Skau, 2003, s. 46). Barneverntjenesten kan for eksempel vurdere om de skal plassere en ungdom på en institusjon, selv om en ungdom ikke ønsker dette selv.

Relasjonskompetansen og følsomheten til en fagperson spiller en viktig rolle inn i relasjonsarbeidet, da ungdommen i utgangspunktet er underlegen (Skau, 2011, s. 30). For barn og ungdom kan de fleste voksne oppfattes som mektige, og dette vil også kunne ha innvirkning på relasjonen mellom voksne og barn (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 22). Relasjoner er alltid avhengig av diskursen man er en del av (Payne, 2006). Profesjonelle er ikke i relasjonene fordi de har felles interesser, slik som man har i relasjoner som vennskap. Fagpersoner er alltid i situasjonene fordi de har en faglig bakgrunn for å skape relasjonene (Payne, 2006, s. 131). Derfor er konteksten man er i og hvilken rolle sosialarbeideren har avgjørende for hvordan maktforholdet utarter seg mellom ungdommen og sosialarbeideren (Tjersland et al., 2010, s. 134).

I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 11) står det at «profesjonsutøverne skal bruke sin makt og innflytelse til å hjelpe brukerne med å synliggjøre sine egne behov og kompetanser». Makt er med andre ord ikke nødvendigvis negativt, men det reiser flere etiske spørsmål og dilemmaer i utøvelsen av faget (Skau, 2003, s. 47). Etikk er også et viktig begrep når man snakker om makt, fordi etikken peker på hva som er rett og galt, og handler ifølge Hem et al. (2017) om å reflektere rundt hva som er rett med utgangspunkt i verdigrunnlaget til hver enkelt. For å kunne finne ut av hva som er riktig å gjøre i de ulike situasjonene må konsekvensene av de ulike handlingsalternativene vurderes opp mot hverandre, og man må undersøke hva som får de beste følgende knyttet til den enkeltes verdier og normer (Hem et al., 2017).

3.3.1 Makt i oppsøkende sosialt arbeid

I oppsøkende sosialt arbeid tillegges ofte de som oppsøkes et behov eller en utfordring, noe som gir de oppsøkende sosialarbeiderne et stort ansvar. Det er derfor viktig at målsettingen analyseres, og at man undersøker hva som er formålet med kontakten (Hjort, 1988, s. 20). Det etiske ansvaret man har innenfor sosialfaglige yrker er derfor viktig også her, fordi det som blir gjort i mange tilfeller har så stor innvirkning på personers liv, og da er det viktig å være sikker på at det er både etisk og faglig riktig. Verdigrunnlaget til den oppsøkende sosialarbeideren bidrar til å påvirke hvordan maktbalansen blir i det oppsøkende sosiale arbeidet (Hjort, 1988, s. 20).

Rollen til en oppsøkende sosialarbeider er å oppsøke ungdomsmiljøene, men i disse miljøene vil de oppsøkende sosialarbeiderne ofte være i mindretall, i tillegg er det frivillig å ha kontakt med de oppsøkende sosialarbeiderne, noe som gjør at ungdommene enkelt kan be de oppsøkende sosialarbeiderne om å gå. Disse faktorene bidrar til at maktbalansen mellom de oppsøkende sosialarbeiderne og ungdommene blir mindre (Hjort, 1988, s. 24). Davidson (2020, s. 259) peker også på dette i sin studie, og at metoden kan gi rom for at samhandlingen blir styrt av ungdommene selv.

Skau (2003) trekker frem at det er mulig å påvirke den mer usynlige makten gjennom egen væremåte. Oppsøkende sosialarbeidere har makt til å definere hva som blir ansett som problemet, og også til å velge hvordan man vil følge dette opp. Definisjonsmakt er altså et viktig aspekt i arbeidet med unge. Makten de oppsøkende sosialarbeiderne har til å si noe om hva som er problemet til ungdommen kan føre til negative konsekvenser for ungdommen, gjennom for eksempel det å sende bekymringsmelding (Strømfors, 2006). Henningsen (2009, s. 5) vektlegger også makten som de oppsøkende sosialarbeiderne har til å kategorisere og plassere ungdom under ulike problemer. Allikevel har ikke oppsøkende sosialarbeidere makt på en slik måte at man kan bruke tvang, og man kan si at de oppsøkende tjenestene har mindre makt enn andre tjenester som for eksempel barneverntjenesten, NAV og politiet. De oppsøkende tjenestene fungerer i mange tilfeller som et bindeledd mellom samfunnet og de byråkratiske systemene (Henningsen, 2009). Derfor er de oppsøkende sosialarbeiderne også i en unik posisjon til å kunne nå frem til

ungdom som har det utfordrende, men må også være bevisst det ansvaret, og ikke misbruke relasjonene som man skaper med ungdommene.

Det stilles ulike krav og forventninger til ungdom og profesjonell, og det er det viktig at begge parter i den profesjonelle relasjonen er klar over, for å minske skjevheter i maktforholdet (Strømfors, 2006, s. 171). Selv om det er andre tjenester som har mer makt enn de oppsøkende sosialarbeiderne, har de også en kontrollrolle ved at de har meldeplikt til barneverntjenesten (Barnevernloven, 1992, §6-4) og også plikt til å melde i fra dersom noen utsetter eget eller andres liv og helse for fare. Åpenhet om denne kontrollrollen er vesentlig for å kunne minske maktforholdet i kontakten med ungdommene (Strømfors, 2006, s. 171).

4 Metode

I dette kapitlet vil det gjøres rede for de metodiske valgene som er tatt underveis, og som ligger til grunn for planleggingen og gjennomføringen av denne studien. Både det vitenskapsteoretiske perspektivet som ligger til grunn og egen forforståelse presenteres også her, for å kunne gi en økt forståelse av hvordan mine valg har preget veien frem mot resultatet. Kapitlet vil også inneholde en beskrivelse av veien fra innsamling av data, til presentasjon av funnene som kommer frem av studien. Prosessen vil også vurderes gjennom etiske betraktninger og en gjennomgang av kriterier til en vellykket forskningsprosess.

4.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode benyttes ofte i studier hvor det er ønskelig å forstå eller å beskrive menneskers oppfatning av verden (Johannessen et al., 2016, s. 93). Thagaard (2018, s. 15) peker på at kvalitativ metode tar sikte på å beskrive meninger og prosesser, og at man gjennom metoden kan få mye data om et fenomen. Metoden kjennetegnes av at det ofte er få deltakere som er med i undersøkelsene, og at det samles gode beskrivelser av deres opplevelser og erfaringer rundt fenomenet (Malterud, 2017). Problemstillingen er styrende for hvilket metodevalg som skal benyttes i en studie (Malterud, 2017). I denne studien søkes det kunnskap om oppsøkende sosialarbeideres erfaringer knyttet til relasjonsarbeid, og det vil derfor være mest hensiktsmessig å benytte kvalitativ metode.

4.2 Vitenskapsteoretisk forståelsesramme

I kvalitative metoder er målet å utvikle en forståelse av det som studeres. Vitenskapelige forståelsesrammer skaper grunnlaget for hvordan vi forstår det som studeres (Thagaard, 2018, s. 19). Denne studien vil ha et hermeneutisk-fenomenologisk vitenskapsteoretisk perspektiv, som betyr at både hermeneutikkens forståelsesramme og den fenomenologiske forståelsesrammen vil prege veien frem mot funnene i denne studien. Både det hermeneutiske perspektivet og det fenomenologiske perspektivet har som utgangspunkt at det er ønskelig å utforske det som er spesielt ved den menneskelige erfaringsverdenen, og hvordan det er mulig å gi mening til det vi ser og hører. Det hermeneutiske perspektivet trekker inn forforståelse som et viktig moment for forståelse og fortolkning av verden, mens

det fenomenologiske perspektivet har som utgangspunkt at man må legge forforståelsen til side, for å kunne se helheten gjennom de ulike sanseintrykkene.

Informantenes beskrivelser er viktige innenfor begge perspektivene, hvor fenomenologien søker forståelse for fenomenet som studeres, gjennom deltakerens perspektiv. Og hermeneutikken fortolker det deltakerne forteller, og gjennom tolkningen skapes det forståelse for fenomenet som studeres (Nilssen, 2014). I praksis betyr dette at bevisstheten rundt egen forståelse av fenomenene er viktig, slik at det er mulig å ha en refleksiv tilnærming til dens påvirkningskraft på arbeidet med studien (Malterud, 2017). I denne studien vil det derfor bli viktig å sette ord på egen forståelse, for å kunne sette den til side der det er nødvendig, men også bruke den på en god måte inn i min fortolkning av datamaterialet. Samtidig som at perspektivene bidrar til å kunne finne de oppsøkende sosialarbeidernes subjektive erfaringer rundt relasjonsarbeidet.

4.3 Forforståelse

Forforståelsen preger oss i alt vi skal inn i. Fenomenologien peker på at vi skal forsøke å sette forforståelsen til side, og hermeneutikken forstår forforståelsen som et viktig verktøy i fortolkning. Den vil dermed alltid være med oss. Malterud (2017) trekker frem at det viktigste er å være bevisst sin forforståelse, og ha et refleksivt forhold til den, slik at man kan undersøke hvordan vår egen forforståelse preger alle ledd i en forskningsprosess. Forforståelsen vil bidra til å gi en retning for fenomenet vi skal studere, samtidig vil den også påvirke det vi ser og hører. Det er umulig å unngå at forskerens perspektiv blir betydningsfullt gjennom prosessen, og heller ikke ønskelig. Hvordan fenomener forstås er avhengig av hvem og i hvilken kontekst det fortolkes (Nilssen, 2014). Det er sentralt å benytte forforståelsen slik at den øker forståelsen for deltakernes beskrivelser (Dalen, 2011, s. 16).

Selv er jeg utdannet sosionom, og har med meg faglig kunnskap gjennom profesjonen min. Jeg er også en oppsøkende sosialarbeider, som har jobbet i rundt ti år i yrker med fokus på relasjonsbygging. Erfaringene fra arbeidslivet har lært meg til å se at ulike mennesker krever ulik tilnærming når det gjelder å bygge relasjoner. Perspektiv som helhetsforståelse preger

meg som fagperson, og også hvordan jeg jobber med mennesker. Det har mye å si for hvordan jeg ser på ungdommen, og er derfor også avgjørende for hvordan denne studien er gjennomført, både med tanke på tematikk og også hvordan jeg har ordlagt meg i forbindelse med intervjuer og presentasjon av studiet.

Sitatet fra Liv Berit Heimstad Tønnessen (2016) «Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig» har fulgt meg så lenge jeg har jobbet med ungdom, og er noe jeg tror på og brenner for. Jeg har selv erfart at relasjoner kan være betydningsfullt i arbeidet med ungdom, men jeg har også sett og hørt at ungdom sliter med å få tillit til hjelpeapparatet. Det gjorde at jeg ble nysgjerrig på hva de oppsøkende sosialarbeiderne gjør i arbeidet sitt for å forsøke og skape gode relasjoner.

Min forforståelse kan på mange måter ha innvirkning på denne studien, blant annet ved at det vil være sider av det oppsøkende feltet som jeg tenker det er viktigere å belyse enn andre, og det vil da være en risiko for at dette får større plass i denne studien. Allikevel så har det å skrive ned og å være bevisst på egen forforståelse bidratt til at jeg har vært oppmerksom på dette. Det som har vært viktig for meg å vurdere har vært om jeg har blitt for redd for at forforståelsen min har styrt meg, slik at jeg ikke har tatt med relevante temaer som har dukket opp underveis i studien. Jeg har derfor brukt tid på å diskutere dette med en medstudent, om temaene kommer tydelig frem fordi deltakerne peker på det, eller om det er fordi det var knyttet til min forståelse og mitt utgangspunkt.

4.4 Litteratursøk

Jeg har gjort søk i databasene EBSCO, ScienceDirect, OpenEdition Journals, NORART og SIRUS for å finne aktuell forskning og teori på feltet. I tillegg har jeg saumfart litteraturlister til aktuelle studier, for å finne forskning og teori som også kunne være relevant for denne studien. Jeg har også tatt kontakt med forskere på feltet i Norge, som har gitt meg tips til aktuell forskning på feltet.

Databasene som ble brukt var både norske og internasjonale, derfor var søkeordene på norsk i de norske databasene, og på engelsk i de internasjonale databasene. Søkeordene

som ble brukt for å finne forskning innenfor det oppsøkende feltet var blant andre “oppsøkende sosialt arbeid”, “oppsøkende arbeid” og “oppsøkende ungdomsarbeid” i tillegg til de engelske ordene “detached youth work” og “outreach work”. I de norske søkemotorene var resultatene færre, og det var derfor enklere å bla igjennom for å finne det som passet til denne studien. I de internasjonale søkemotorene var resultatene mange, og det krevde derfor flere søkeord for å komme frem til de studiene, artiklene og tekstene som var relevante for denne studien. Jeg avgrenset også søkene på disse sidene til engelskspråklige. Sammendragene til titalls studier og artikler ble skimmet igjennom, og det var mange av dem som ble utelukket, og ikke ble vurdert som relevant på bakgrunn av tematikk. Mye av forskningen som dukket opp omhandlet voksne, hjemløse eller personer med alvorlig rusavhengighet. Jeg måtte derfor også legge inn begreper som «relations», «relationships», «relasjoner», «youth» og «ungdom». Jeg forsøkte også å legge til «belastede miljøer» eller «burdened environment» uten at det gav noen gode resultater. Så ved å bruke «criminal», «violence» og «youth at risk» klarte jeg å finne frem til forskning og litteratur som kunne brukes inn mot unge i et belastet miljø.

4.5 Forskningsmetode

For å kunne få inngående informasjon om deltakernes erfaringer og holdninger, ble intervju valgt som metode i denne studien (Thagaard, 2018, s. 53). Mangfoldet og nyansene rundt de oppsøkende sosialarbeidernes erfaringer vil trolig være vanskelig å få frem på andre måter enn gjennom intervjuer.

Fordi personopplysninger ville bli oppbevart og samlet inn i forbindelse med studien, ble den ansett som meldepliktig til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Studien ble derfor meldt til NSD i september 2021, og er godkjent (Ref.:918630). Både problemstilling og utvalget ble endret ved flere anledninger igjennom studien. Det var også enkelte deltakere som ble intervjuet som ikke ble tatt med i studien, fordi utgangspunktet jeg ønsket å studere ble for bredt, og det var utfordrende å spisse problemstillingen med deltakere fra flere ulike tjenestesteder og yrkesgrupper i intervjuene.

4.5.1 Utvalg

For å kunne svare på problemstillingen var det viktig å velge deltakere som jobbet direkte med de unge som studien dreide seg om, og som i størst mulig grad jobber direkte med å skape relasjoner til denne gruppen. I følge Thagaard (2018, s. 54) baserer et strategisk utvalg seg på at man velger ut «enheter med egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen». Dette er også i tråd med det som den fenomenologiske tilnærmingen trekker frem som viktig, at datainnsamlingen bør foregå gjennom å samle data fra personer som har erfaringer med det fenomenet som skal studeres (Johannessen et al., 2016, s. 83).

Deltakerne som ble valgt ut i denne studien jobber turnus ved en tjeneste som driver oppsøkende sosialt arbeid. De er utdannet sosionomer eller barnevernspedagoger, og har mellom 3 og 7 års erfaring innenfor oppsøkende sosialt arbeid. Denne tjenesten jobber med en gruppe ungdom som er tilknyttet et belastet miljø i en storby i Norge. Miljøet kjennetegnes av at flere av de som oppholder seg der har utfordringer knyttet til rus og kriminalitet. Miljøet er mangfoldig når det gjelder hvilke etniske bakgrunner ungdommene har, men ikke når det gjelder kjønn. Flesteparten som har tilknytning til miljøet, er gutter og unge menn.

Rekrutteringen av deltakere til studien foregikk etter snøballmetoden. Det innebar at leder ved tjenestestedet ble kontaktet, og fikk en forespørsel om å finne aktuelle deltakere til studien. Av etiske grunner var det også et poeng at personene samtykket til å bli kontaktet i forbindelse med studien, før jeg fikk informasjon om hvem som var aktuelle (Thagaard, 2018, s. 56). Det ble gjennomført fire intervjuer i studien, tre av deltakerne var menn og en kvinne. Dette er i tråd med det som Thagaard (2018, s. 59) trekker frem; at det ikke bør intervjues for mange deltakere, da analysen av datamaterialet også skal være gjennomførbart.

4.5.2 Intervjuene

I en pandemi med restriksjoner og travle hverdager for alle deltakerne, tok det litt tid å finne tidspunkt som passet, men intervjuene ble til slutt gjennomført, og varte fra 45 minutter til

en time hver. I forkant av intervjuene hadde jeg laget en intervjuguide (vedlegg 2). Spørsmålene var ikke endelige, da jeg valgte en delvis strukturert tilnærming i intervjuene. Noe som betyr at det vil være mulig å følge opp temaene som dukket opp underveis (Thagaard, 2018, s. 90-91).

Dette var også viktig for å kunne få en bedre forståelse av deltakernes subjektive erfaringer, og kunne bidra til at min egen forforståelse ble mindre gjeldene i hvilke temaer som var aktuelle for de ulike deltakerne.

Gjennom intervjuene så svarte de fleste deltakerne på flere av temaene som var listet opp på et senere tidspunkt allerede på et av de første spørsmålene, og det var derfor fint å ha mulighet til å stille spørsmål om andre temaer som dukket opp i intervjuene. Jeg ønsket å være fleksibel og følge opp det som dukket opp, og var derfor bevisst på hvordan jeg stilte spørsmål, slik at de ikke ble ledende for å få informasjon om temaer som jeg selv opplevde som relevant for problemstillingen.

Intervjuene var individuelle, og til tross for at studien ble gjennomført i en pandemi, ble de fleste intervjuene gjennomført ved personlig oppmøte. Et av intervjuene måtte vi imidlertid ta over Zoom, men etter mangfoldige timer på teams og zoom de siste årene, opplevde jeg at det også fungerte veldig fint, og at deltakeren ikke virket å være preget av formen på intervjuet.

4.5.3 Gjennomføring av datainnsamling og bearbeiding av dataene

Intervjuene ble spilt inn på mobiltelefonen, ved hjelp av appen: nettskjema diktafon. Appen lagrer ikke opptakene på telefonen, men krypterer opptaket og sender det til en nettside. Dette gjøres for å sikre personvernet til deltakerne. For å gjøre det innsamlede materialet tilgjengelig for analyse, ble datamaterialet transkribert kort tid etter at intervjuene var gjennomført (Malterud, 2017, s. 77). Fordi jeg var til stede på intervjuene var det også et poeng at jeg transkriberte intervjuene selv. Malterud (2017, s. 79-80) poengterer at det også ligger mye materiale i stemning og kroppsspråk som ble brukt under intervjuene.

Deltakernes uttalelser ble skrevet ned ordrett i det transkriberte materialet, for å unngå å miste noe til tolkninger i overføring fra lyd til tekst. Selv om man ifølge Malterud (2017, s.

77) aldri vil kunne gi en fullstendig representasjon av innholdet, da den transkriberte versjonen vil være et resultat av tolkninger som gjøres underveis.

4.6 Analyse

Analysen i kvalitativ metode har en induktiv tilnærming, som betyr at vi skal forsøke og gå fra det den enkelte deltakeren sier og forsøke å gjøre det mer generelt og allmenngyldig (Malterud, 2017, s. 113). Systematikk utgjør en viktig forskjell i skille mellom synsing og forskning (Malterud, 2017, s. 97), og vil også påvirke validiteten av forskningen. Når man er ny innenfor forskning er det anbefalt å følge en trinnvis modell, for å gjøre analyseprosessen litt enklere. Basert på mitt vitenskapelige syn med et hermeneutisk og fenomenologisk utgangspunkt for studien og anbefalingen om trinnvis modell, er det i denne studien valgt Malteruds systematiske tekstkondensering for analyse. Denne modellen skal bidra til å systematisere analysen av dataene på en best mulig måte (Malterud, 2017).

Metoden har gode retningslinjer som bidrar til en grundig analyseprosess, og gjennomføres i fire ulike trinn som tar sikte på å utvikle kunnskap om studiens deltakeres erfaringer med relasjonsarbeid til ungdom i et belastet miljø (Malterud, 2017, s. 99).

Trinn 1: Helhetsinntrykk

I det første trinnet er målet å danne seg et helhetsinntrykk av de innsamlede dataene. Temaene som kommer frem i gjennomlesning av materialet skal skrives ned. Det er et poeng å konsentrere seg om relativt få temaer, som skal videreutvikles til kodegrupper i det andre trinnet (Malterud, 2017, s. 99). Her brukte jeg tid på å lese igjennom det transkriberte materialet flere ganger for å få god kjennskap til den innsamlede dataen. I tråd med den fenomenologiske vitenskapelige forståelsen var det et mål å sette forforståelsen til side i dette første trinnet. Deretter lagde jeg noen foreløpige temaer. Temaene på dette stadiet ble «tillit», «makt», «rolle», «ungdommen», «verktøy», «utfordringer».

Trinn 2: Meningsbærende enheter

I det andre trinnet ble datamaterialet kodet og kategorisert etter de temaene som kom frem i det transkriberte materialet (Malterud, 2017, s. 100). Setninger som gav mening for

problemstillingen, også kalt meningsbærende enheter, ble først organisert ved bruk av fargekoder i teksten, før de ble klippet ut fra teksten og organisert under de ulike temaene. Deretter ble temaene fra trinn en gjort om til mer passende kodegrupper, som tok utgangspunkt i det de meningsbærende enhetene hadde til felles. I dette trinnet ble det viktig å gjennomgå teksten nøye for å forsøke og skille ut hva som var, og hva som ikke var relevant for problemstillingen (Malterud, 2017, s. 101). Her ble blant annet skildringer av ungdomsmiljøet forkastet, da det ikke svarer på problemstillingen, og heller tilhører en annen studie.

Flere ganger gjennom analysen ble kodene som ble laget i trinn to endret på, og datamaterialet ble kategorisert på nytt. Så selv om modellen er trinnvis, ble den ikke fulgt kronologisk fra trinn en til fire, men flere ganger førte oppdagelser gjort i de senere trinnene til at jeg måtte gå tilbake til et av de tidligere trinnene for å endre på koder eller tilhørighet i kodegruppene. Dette beskriver også Malterud (2017, s. 115) som vanlig i en induktiv og iterativ prosess.

Etter å ha vært igjennom mange ulike koder, landet jeg på kodene:

- Å bruke seg selv for å få kontakt med ungdommen
- Hvordan rammene påvirker relasjonsbyggingen
- Ungdommenes utfordringer og behov

Trinn 3: Kondensering

I det tredje trinnet ble det som var relevant i det sorterte materialet trukket ut, og gjort om til et kondensat, eller et sammendrag av teksten under hver kode. Flere ganger gikk jeg tilbake til trinn to i prosessen og vurderte på nytt hvor de ulike meningsbærende enhetene passet inn, og om kodene var passende til innholdet.

Før materialet lages til kondensater, lagde jeg 3 subgrupper under hver kodegruppe. Subgruppene skal ifølge Malterud (2017, s. 106) basere seg på perspektivet man har når man leser materialet. Subgruppene danner grunnlaget for analysen videre, og det var også under disse nye subgruppene at teksten ble sammenfattet i ved hjelp av kunstige «jeg-fortellinger». Hensikten med fortellingene er ifølge Malterud (2017) å ta med seg det

konkrete innholdet fra de ulike meningsbærende enhetene. Derfor ble alle de meningsbærende enhetene igjen gjennomgått nøye, og det ble vurdert om de passet til de ulike subgruppene, om de skulle flyttes til en annen subgruppe, eller om det ikke tilførte studien noe relevant for å svare på problemstillingen (Malterud, 2017, s. 107).

Kondensatet skal gjenspeile det deltakerne sier om subgruppen, og begreper som deltakerne brukte under intervjuene ble brukt i kondensatene for å kunne gi en presentasjon av deltakernes fortellinger. Sitater fra datamaterialet, som Malterud (2017, s. 108) beskriver som «gullsitater», vil bli benyttet i presentasjonen av funnene for å få frem essensen av innholdet i subgruppene.

Trinn 4: Sammenfatning

I det fjerde og siste trinnet i analysen blir alt som er trukket fra hverandre og gjort om, satt sammen til en tekst igjen. Kondensatene som ble laget med utgangspunkt i subgruppene, ble samlet og det ble ut ifra hver kodegruppe laget kategorier som danner grunnlaget for underavsnittene i kapittelet om funn (Malterud, 2017, s. 112). Her var det viktig at det som ble presentert samsvarte med deltakernes stemmer. Kondensatene fra forrige trinn ble vurdert opp mot det transkriberte datamaterialet, for å se om det rettferdiggjorde det deltakerne i utgangspunktet sa, før det ble presentert som en tekst. «Gullsitatene» ble brukt i presentasjonen for å belyse funnene i studien (Malterud, 2017, s. 108 – 110). I dette trinnet ble den hermeneutiske vitenskapelige forståelsen gjeldende, da fortolkninger av materialet ble gjennomført, og ny kunnskap kom ut av fortolkningene.

Etter mange runder frem og tilbake med endringer og gjennomgang av meningsskapende enheter og koder og subgrupper, fikk jeg til slutt forståelse for hva som var poenget med en analyse, utover å bare oppsummere det deltakerne av studien hadde sagt, nemlig å løfte det opp og finne ut gjennom fortolkning hva som egentlig sies av deltakerne. Alt det analyserte materialet ble presentert i et eget kapittel med kategorier som ble farget av deltakernes «gullsitater».

4.7 Etiske overveielser

Etikk skal gi en pekepinn på om handlinger er riktige eller gale, og dersom forskningen får konsekvenser for andre mennesker, må man vurdere om den skal gjennomføres eller ikke (Johannessen et al., 2016, s. 89). Ungdom er en av de gruppene som omtales som sårbare. Det har derfor vært viktig å være bevisst på dette gjennom forskningsprosessen, og hvilke beskrivelser og begreper som blir brukt knyttet til gruppen. Når man vurderer etiske aspekter bør man veie opp samfunnsgevinst mot eventuell skade som kan påføres en sårbar gruppe (Johannessen et al., 2016, s. 92). Denne studien har som mål å si noe om fagpersoners erfaringer, og det har derfor også vært viktig å tenke på hvordan funnene legges frem for at hverken ungdommen eller deltakerne skal føle seg hengt ut på noen måte. For at det ikke skal være mulig å gjenkjenne de ulike deltakerne i forskningsprosessen, har også anonymisering vært en viktig del av prosessen.

Deltakerne fikk i forkant av at de samtykket til deltakelse informasjon om deres rettigheter, hvordan det innsamlede datamaterialet ville bli brukt, og informasjon om at de kan trekke samtykket dersom de ikke lenger ønsker å bidra til studien. De fikk også informasjon om at de kan få lese igjennom transkribert datamaterialet hvis de ønsket det (vedlegg 1).

I gjennomføringen av intervjuene var et av fokusområdene hvordan egen tilstedeværelse kan påvirke deltakernes svar og oppførsel (Thagaard, 2018, s. 13-16). Spesielt var dette viktig da intervjuene foregikk på egen arbeidsplass. Alle blir farget av egne erfaringer og forståelse, og det har derfor vært viktig å forsøke og ha et åpent sinn i møte med deltakerne og deres meninger. Jeg skrev også ned egen forforståelse og forventninger i forkant av intervjuene, da Malterud (2017, s. 46) trekker frem at det kan være nyttig å finne ut av eget ståsted og egne forventninger i forkant av intervjuene.

Det kan også være knyttet etiske dilemmaer til presentasjonen av funnene som kommer frem av studien (Thagaard, 2018, s. 167), da det vil kunne være ulikheter mellom forskerens tolkning og forståelse og deltakernes. Dette er vanskelig å unngå, men allikevel viktig å være bevisst på i prosessen. Under transkriberingen av intervjuene ble det viktig å skrive ned ordrett hva deltakerne hadde beskrevet, slik at ikke egne tolkninger kom i veien for det som ble sagt. Enkelte sitater ble også presentert slik som de ble sagt i teksten, for at ikke egne

tolkninger skulle farge utsagnene. Anonymisering har også vært viktig gjennom prosessen, slik at ikke noen av deltakerne skal føle seg utlevert når resultatene presenteres. Jeg har også tenkt igjennom hvordan det oppsøkende feltet vil ta imot studien. Det har vært viktig for meg å unngå og støte noen i fremstillingen av funnene. Selv om jeg også har vært opptatt av at presentasjonen av funnene skal være balansert og speile det bildet som deltakerne av studien har ønsket å formidle.

Malterud (2017) peker på at konteksten som har hatt betydning for fortolkningen og det som kommer frem i studien må komme frem, jeg har derfor valgt å ha et eget kapittel med kontekst, slik at det er lettere å få innsikt i hva som ligger bak mine tolkninger.

Teorikapittelet vil også bidra til en økt forståelse, da mitt teoretiske bakteppe blir presentert, slik at det blir mulig å ha den samme innsikten som jeg selv hadde under tolkningen og gjennomføringen av studien.

4.8 Forskningskriterier

4.8.1 Validitet

Validitet betyr gyldighet og handler om hvordan dataene tolkes og blir til funn (Thagaard, 2018, s. 189). Gjennom beskrivelser av forskningsprosessen og en presentasjon av eget teoretisk utgangspunkt, kan validiteten på studien styrkes (Thagaard, 2018, s. 189). Malterud (2017, s. 113) påpeker også at man kan styrke validiteten i forskningen ved ikke bare å gå lineært fra et trinn til neste, men at prosessen er en iterativ prosess. En iterativ prosess betyr at det er bevegelser i prosessen, og at flere av trinnene gjentas flere ganger for å kunne få et resultat. Det har også vært tilfellet i denne studien. Under analysen har prosessen til stadighet ført meg tilbake til de første trinnene, hvor jeg har måttet gå igjennom datamaterialet på nytt, for å danne nye kodegrupper og nye subgrupper, som samsvarer bedre med det deltakerne har gitt uttrykk for.

Det å følge en systematisk metode, slik som i denne studien kan være med på å styrke validiteten av forskningen (Malterud, 2017, s. 97). Kritisk gjennomgang av analyseprosessen kan også bidra til å gi gyldighet til tolkningene som har kommet frem (Thagaard, 2018, s.

189). I denne fasen har jeg hatt med meg både veileder og en medstudent, som har gått gjennom analysen sammen med meg, og stilt spørsmål til de ulike delene av analysen.

Kvale og Brinkmann (2009, s. 21) peker på at kvaliteten på dataen vil være avhengig av den som intervjuer. Liten erfaring med intervjuer kan derfor være en begrensning i denne studien. Spørsmålet om problemstillingen tar for seg det vi faktisk lurer på er også relevant når vi snakker om validitet (Malterud, 2017, s. 192). I denne studien har problemstillingen blitt endret en rekke ganger, for å sikre at problemstillingen nettopp får frem det som jeg lurer på. Derfor tenker jeg at det naturlige spørsmålet å stille seg opp mot validiteten av denne studien handler mer om spørsmålene som ble stilt under intervjuene klarte å få frem nyansene i det som ble problemstillingen til slutt. Etter å ha gått nøye igjennom hver enkelt del av prosessen, og stilt spørsmål til de ulike delene, så kommer jeg allikevel frem til at både utvalg, problemstillingen og datainnsamlingen har bidratt til økt innsikt på fenomenet som jeg har ønsket å studere.

God kjennskap til fagfeltet, kan ifølge Thagaard (2018 s. 190) både være fremmende og hemmende for forskningsprosessen. Det kan gjøre så nyanser som ikke stemmer overens med egne erfaringer utelukkes fra en studie, men også føre til en større forståelse for de ulike aspektene som deltakerne trekker frem. Derfor har det vært viktig å søke forståelse gjennom litteratur, og ha et særlig fokus på det som ikke er gjenkjennbart i studien. Refleksjoner rundt egen forforståelse har også bidratt til en økt bevissthet rundt hva som jeg personlig er opptatt av. Under intervjuene så hadde jeg blant annet en tanke om at kultur er en viktig del av arbeidet, og derfor spurte jeg ikke om dette, da jeg var redd for at det ville lede dem inn på et spor av noe jeg var opptatt av.

4.8.2 Reliabilitet

Reliabilitet i kvalitative studier handler om å gjøre forskningsprosessen transparent, ved at man beskriver hvordan man har gått frem for å utvikle dataen i studien (Thagaard, 2018, s. 188). En annen viktig del av vurderingen av studiens reliabilitet er at konteksten for studien redegjøres godt for (Thagaard, 2018, s. 188). Reliabiliteten til denne studien styrkes gjennom en detaljert beskrivelse av studiens kontekst i et eget kapittel, men også gjennom teorikapittelet som bidrar til at det teoretiske grunnlaget for studien kommer tydelig frem.

Metodekapittelets oppbygging og gjennomgang av hva som er gjort i de ulike fasene i studien bidrar også til en gjennomsiktighet, som også bidrar til å styrke undersøkelsens reliabilitet. Thagaard (2018, s.188) beskriver også at studiens reliabilitet er avhengig av hvor godt man klarer å skille på hva som er deltakernes beskriver og forskerens egne observasjoner og vurderinger. Det gjøres i denne studien ved å presentere funnene og diskusjonen i separate kapitler.

Reliabiliteten til studien vurderes også ut ifra hvordan forskeren fremstår for personene i feltet, og det er derfor også viktig å reflektere rundt faktorer som blant annet kjønn, alder og posisjon på arbeidsstedet (Thagaard, 2018, s. 189). Det å forske på egen arbeidsplass kan blant annet føre til utfordringer dersom man ikke har tatt i betraktning hvordan det kan påvirke deltakerne at du er til stede under intervjuene. Deltakerne i studien vil også trolig svare annerledes om det er en leder eller en med en sterk posisjon i tjenesten som stiller spørsmålene, noe som kan bidra til å svekke studiens reliabilitet. Det var ikke tilfellet i denne studien, men fordi jeg har vært ansatt i tjenesten lenge, og også ofte er tydelig på mine egne faglige meninger kan det allikevel være med på å påvirke hvilke data som kommer frem gjennom intervjuene. Et par av deltakerne presiserte i studien at de ikke hadde lest seg opp på teorien rundt relasjoner, noe som kanskje kan bety at de var engstelige for å si noe «feil».

Selv om det kan by på utfordringer å forske på egen arbeidsplass, både når det gjelder posisjonen man har, og det å ivareta objektivitet, kan det være positivt at man kjenner organisasjonen og «snakker samme språk». Noen nyanser ville trolig blitt tilført av personer utenfra, mens andre ville blitt borte fordi forståelsesrammene er ulike.

4.8.3 Overførbarhet

For å vurdere om studien er god, vil også studiens overførbarhet til andre situasjoner eller grupper være vesentlig (Thagaard, 2018, s.194). Overførbarhet kan ofte være knyttet til utvalget i studien. I denne studien var tre av fire som ble intervjuet menn. Det er ikke så vanlig at sosialfaglige yrker har så mange menn, og bildet av de oppsøkende sosialarbeiderne vil kanskje ikke være representativt for andre sosialfaglige yrker. Allikevel så er det mer utbredt med menn innenfor oppsøkende sosialt arbeid. Spørsmålet vi må vurdere er om kvinner ville svart annerledes enn menn når det kommer til hvilke erfaringer de har med

relasjonsarbeid. Eller om det er måten man jobber på som er avgjørende for erfaringene de oppsøkende sosialarbeiderne har.

Studien er gjennomført rundt et belastet miljø i en storby, men mye av det som kommer frem gjennom intervjuene blir også trukket frem i undersøkelser i både mindre byer og i andre land. Gjennom å belyse de erfaringene de oppsøkende sosialarbeiderne har med relasjonsbygging her, vil man trolig også kunne bruke de erfaringene til å tilpasse det oppsøkende arbeidet ut ifra miljøer og problemstillinger. Det kan derfor også tenkes at funnene i denne studien kan være overførbare til oppsøkende sosialarbeidere i andre, mindre byer og også i andre land.

5 Funn

I denne studien har det vært ønskelig å få frem oppsøkende sosialarbeideres erfaringer med relasjonsarbeid inn mot ungdom i belastede miljøer. Gjennom analysen av det innsamlede datamaterialet dukket det opp flere interessante temaer som er relevant for å forstå hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne jobber for å komme i kontakt med ungdommene i de belastede miljøene. Funnene vil presenteres i dette kapittelet.

5.1 Å bruke seg selv for å få kontakt med ungdommen

Gjennom intervjuene kommer det frem at deltakerne baserer sine kontakter på egne erfaringer heller enn metoder som er oppramset i faglitteraturen, og at det viktigste verktøyet i oppsøkende sosialt arbeid er seg selv. En av deltakerne var veldig opptatt av at man ikke bare kan lese seg opp på metoder å forsøke og bruke dem, men at man må inkorporere metodene i sin egen personlighet, slik at det blir naturlig å bruke metodene og at metodene også gjenspeiler hvem man er.

Det kommer tydelig frem at alle deltakerne bruker seg selv for å komme i kontakt med ungdommen. Gjennom deres erfaringer kommer det derfor frem personlighetstrekk som definerer dem som oppsøkende sosialarbeidere, men også verdier og menneskesyn som påvirker hvordan de jobber med ungdommene.

5.1.1 Det er personligheten som bygger relasjonene

For at de oppsøkende sosialarbeiderne skal klare og stå i arbeidet sitt, er det mange sider som brukes ubevisst. De peker på at de bruker noe de har lært gjennom studiene, og at det også er metodiske sider ved det oppsøkende sosiale arbeidet som påvirker det de gjør, som eksempelvis vurderinger av når de skal gå i kontakt og ikke, og hvordan de vurderer nivå av bekymring i de ulike situasjonene de kommer opp i. Allikevel så trekker deltakerne frem personligheten som det viktigste i arbeidet. De fremhever egenskaper som det å være jovial og uformell, i tillegg til det å tørre og være personlig når man jobber med ungdom. En deltaker beskriver «Man må bruke sin egen person i arbeidet. Sånn at man opplever at det blir litt mer naturlig ...». Både sårbarhet og ærlighet blir også trukket frem som faktorer som de selv synes er viktige å ha i arbeidet, og som også kan bidra til et bedre utgangspunkt for å

skape kontakt. «Jeg prøver å tilpasse meg hver enkelt klient» forteller en av deltakerne, mens en annen synes humor i arbeidet er det aller viktigste.

Selv om de oppsøkende sosialarbeiderne fremhever at det å være personlig og sårbar er viktig, så legger de også vekt på at det kan være utfordrende på mange måter. Det kommer frem gjennom deltakernes intervjuer at det å jobbe oppsøkende ute i belastede miljøer krever en enorm tålmodighet. De oppsøkende sosialarbeiderne forteller at de ofte står i avvisning, og at en viktig del av arbeidet er å vise ungdommene at man tåler å stå i denne. En av deltakerne peker også på at det å ikke alltid bli likt kan være utfordrende, og sier: «Det å klare å skjønne at det ikke handler om deg som person, men om deg som profesjonell er ikke alltid så enkelt».

Det å være oppriktig interessert i ungdommene blir også trukket frem som en viktig personlig egenskap under alle intervjuene. Det krever at de oppsøkende sosialarbeiderne forsøker å holde seg oppdatert på temaer som interesserer ungdommene. En av deltakerne forteller: «jeg har blant annet lært meg fraser fra språkene de unge ofte snakker i det miljøet ...». Deltakeren forklarer at frasene brukes for å overraske og for å skape noe felles mellom ungdommen og den oppsøkende sosialarbeideren.

Det kommer også frem gjennom intervjuene at ungdommen sjeldent knytter relasjoner til organisasjonene eller tjenestene, men at det er personavhengig. Personlig egnethet blir altså trukket frem som viktig for å skape relasjoner, en av deltakerne beskriver: «De må oppleve at jeg er et menneske i tillegg til å være en profesjonell fagperson, slik at de både kan kjenne seg igjen og relatere seg til meg».

5.1.2 Verdier spiller en fremtredende rolle i arbeidet med ungdom

Hvordan hjelpere ser på ungdom er avgjørende for hvordan ungdommen blir møtt. De oppsøkende sosialarbeiderne trekker frem at det å ha tillit hos ungdommene er viktig for dem. De beskriver videre at det er noe man får dersom man er redelig og forteller ungdommene hva de kan forvente. En av deltakerne peker også på viktigheten av at ungdommen kan stole på de oppsøkende sosialarbeiderne: «Tillit er kanskje det første jeg

tenker på når jeg jobber med relasjoner. At ungdommene skal stole på meg, og ha tillit til at det jeg sier også er det jeg gjør».

Verdiene som trekkes frem fra deltakerne handler også mye om menneskesyn, det å ha troa på mennesker og at alle mennesker er like mye verdt. Det kommer frem gjennom uttalelser som «at man ikke gjør ting bak ryggen på ungdommen er viktig», og «vi må se på hva ungdommen har opplevd som gjør at de er her». Deltakerne er opptatt av å ha respekt for ungdommene og miljøet som de jobber i. Redelighet og ærlighet blir også pekt frem som viktige verdier i arbeidet med ungdommene.

Maktforholdet blir også fremhevet ved flere anledninger gjennom intervjuene, og de oppsøkende sosialarbeiderne trekker frem at det er viktig for dem å forsøke og gjøre maktforskjellene så små som mulig. En bevissthet rundt maktforholdet og kunnskap rundt hva maktforholdet kan gjøre med relasjoner blir også holdt frem som vesentlig i arbeidet med ungdom. Muligheten til å definere ungdommers utfordringer til hjelpeapparatet eller samfunnet generelt blir av deltakerne trukket frem som den viktigste makten de oppsøkende sosialarbeiderne har, og deltakerne legger også vekt på viktigheten av at de oppsøkende sosialarbeiderne har riktige verdier, slik at de ikke misbruker denne definisjonsmakten.

5.1.3 Finne balansen mellom å være for pågående og for lite på

Deltagerne beskriver at de bruker de metodene som de erfarer at virker for å komme i kontakt med ungdommene, og at det i mange tilfeller kanskje handler om taus kunnskap. Ved å ha jobbet i flere år med oppsøkende sosialt arbeid har de laget seg teknikker som er virksomme i de ulike situasjonene som de kommer opp i. Gjennom eksemplene de oppsøkende sosialarbeiderne beskriver, kommer det frem at de bruker mye tid på å lese situasjoner, vurdere hva som skal gjøres og deretter håndtere det som måtte komme. En av deltakerne peker på at det å late som at man kjenner ungdommene kan skape nysgjerrighet. «... i mange tilfeller gjør det at man kommer lettere i kontakt med ungdommen». Det å ta kontakt med kameraten eller venninna til den man egentlig vil snakke med løftes også frem som noe som kan gi bedre utgangspunkt for kontakt. En annen deltaker har erfart at det å

bruke navnet på ungdommen er nyttig, og at det virker å være mer utfordrende å avvise noen som roper på deg direkte med navnet ditt.

Deltakerne trekker også frem at det i mange tilfeller ikke nødvendigvis er sånn at man skal gå i kontakt, og at det handler om å ta vurderinger i hvert enkelt tilfelle. I noen tilfeller kan det for eksempel være smart å bare nikke, for å vise at man har sett dem, for så å gå videre uten å snakke med ungdommen. En av de oppsøkende sosialarbeiderne forteller at det ofte er fint å kunne bruke andre ungdom som eksempler, ved å generalisere noe som mange opplever, slik at det ikke blir så vanskelig å åpne seg om dette. De vektlegger deres evner til å lese situasjoner, til å balansere mellom det å være for pågående og for lite på og klokskap i møte med ungdommene.

5.2 Erfaringer rundt hvordan rammer påvirker relasjonsbyggingen

Rammene til oppsøkende sosialt arbeid skiller seg på flere måter fra andre tjenester som jobber med ungdom i belastede miljøer. Det løftes frem både at det oppsøkende sosiale arbeidet er basert på frivillighet og at det er få strukturer som må følges. I tillegg forklarer deltakerne at det kan være positivt at den oppsøkende sosialarbeideren har store muligheter til å tilrettelegge og tilpasse kontakten ut ifra ungdommens ønsker og behov, men at det også er utfordringer ved friheten og de uformelle rammene som ligger til grunn for det oppsøkende sosiale arbeidet.

5.2.1 Viktigheten av å møte ungdommen på deres arenaer

Ungdom som er tilknyttet et belastet miljø har ofte litt andre behov enn andre som klarer å nyttiggjøre seg av et ordinært hjelpeapparat. Erfaringene de oppsøkende sosialarbeiderne har gjort seg er at ungdommene ofte har liten tillit til det offentlige hjelpeapparatet, og at sensitivitet i møte med ungdommene er avgjørende for å kunne få god kontakt. Det er ifølge de oppsøkende sosialarbeiderne viktig å forsøke og forstå hvilke erfaringer ungdommene har, og deretter prøve å tilrettelegge slik at opplevelsene blir gode. En av deltakerne uttrykker det slik: «Jeg prøver å få frem hva de er opptatt av, og å finne ut hvorfor de er i miljøet. Ikke nødvendigvis være så bekymra for alt, men heller nysgjerrig og utforskende».

De oppsøkende sosialarbeiderne legger mye av mulighetene til å skape relasjoner med ungdom på rammene i det oppsøkende sosiale arbeidet. Det å kunne være i tilnærmet normale settinger ved å være oppsøkende ute på gata, vil kunne bidra til en uformell tone i kontakten. Deltakerne trekker også frem viktigheten av å treffes ute på deres arenaer, slik at ungdommen ikke nødvendigvis trenger å komme på et kontor. Mulighetene de har til å ta med ungdommen på aktiviteter, for å spise pizza eller drikke kaffe er også viktige bidragsyttere til å møte ungdommens behov, fremfor systemets. Flexibiliteten ved den oppsøkende metoden pekes på som viktig for at man også kan gi ungdom som er tilknyttet belastede miljøer flere mestringsarenaer, ved å kunne ta dem med på aktiviteter eller tilby jobb. En deltaker peker på at det skjedde noe i relasjonen til en ungdom, da denne fikk lov til å lære bort noe den var god på.

5.2.2 Det å komme inn på noen er tidkrevende arbeid

Innenfor det offentlige trekkes tid ofte frem som en mangelvare. Det å ha mulighet til å bruke tid til å skape kontakt å kunne være tilgjengelig for å bli et kjent ansikt, forklarer de oppsøkende sosialarbeiderne at bidrar til at det blir lettere å få kontakt med ungdom. De peker på at det handler om å være hyppig nok til stede, og å være tilgjengelig når det er behov for det ute i miljøene. Flere fremhever også viktigheten av å oppholde seg mye i et miljø, slik at mange av ungdommene kjenner deg igjen. «Det kan gjøre at vi blir kjent med noen som det har vært vanskelig å få hilse på» beskriver en av deltakerne, og en annen trekker frem at det også er mindre sannsynlighet for å bli misoppfattet som politi i området, og at man dermed får lettere tilgang på miljøet.

Deltakerne peker også på at det er utfordrende å få til endringsarbeid eller utvikling uten å ha en relasjon i bunn, og at de ofte måler relasjonen ut ifra utvikling eller endring som de får til sammen med ungdommen. De oppsøkende sosialarbeiderne er opptatt av å bistå med de små tingene først, hvis ungdommen har noen praktiske ting de trenger hjelp med, så kan det å hjelpe til med det føre til at de kommer i posisjon til å bistå med noe mer. «Hvis ungdommene har et behov eller et ønske som vi kan hjelpe til med å dekke, er det en god start for relasjonen», sier en av deltakerne. En annen beskriver «Det er viktig å gjøre noe som ikke er så vanskelig å få til. Jeg prøver alltid å ordne det de spør etter først, det de kommer til meg for. Så kan man få innsikt i hva de egentlig trenger, og bli bedre kjent». Det

tar lang tid å komme inn til kjernen av problemet, og de oppsøkende sosialarbeiderne forteller at de i mange tilfeller bruker mye tid på å bistå med å fylle ut søknader og enkle ting som å kjøre og hente før ungdommen tør å komme med de ordentlige utfordringene sine.

5.2.3 Redelighet kan være nøkkelen til balansen mellom hjelp og kontroll

Rollen til de oppsøkende sosialarbeiderne kan være litt diffus, fordi de har mye fleksibilitet til å jobbe ut ifra hver enkeltes behov. Derfor er alle deltakerne tydelige på at redelighet er viktig i arbeidet med ungdommene. Både fordi det bidrar til å redusere sjansene for tillitsbrudd, men også for å unngå misforståelser på senere tidspunkt. Det man sier at man skal gjøre, det skal også skje. En av deltakerne presiserer at lovnader om at noe skal skje, som ikke skjer kan ødelegge tilliten til tjenesten.

De oppsøkende sosialarbeiderne er underlagt et lovverk, som betyr at de må ringe politi i situasjoner hvor det er noen som utsetter seg selv eller andre for akutt fare, og at de må melde bekymring til barneverntjenesten i saker hvor det er stor bekymring. Meldeplikten kommer man ikke foruten som oppsøkende sosialarbeider, og flere av deltakerne forteller at det er viktig å være åpen om denne så tidlig som mulig. «... så de ikke forteller noe som de ikke ville sagt hvis de visste at jeg måtte melde ifra videre». En av deltakerne uttrykker det slik: «Vi skal skape tillit og bygge relasjoner, ikke sant. Men på den andre siden skal vi også utøve en form for kontroll da. Som også er ganske sårt for den personens liv». En av deltakerne peker også på at det tas vurderinger i hver enkelt sak, og at det i noen tilfeller (når det er snakk om bekymringsmelding til barneverntjenesten) er mulig å avvente og se om man kan bygge en relasjon til ungdommen.

Dilemma knyttet til hjelp og kontroll dukker opp i alle intervjuene, og talen er klar. Alle deltakerne konkluderer med at man må snakke med ungdommen, og ta de med seg i prosessen. En av de oppsøkende sosialarbeiderne sier: «Vi må spille litt på lag da. Da har jeg opplevd at det har fungert. Både det å ha kontrollrolle og bygge en relasjon». Allikevel peker noen av deltakerne på at det ikke alltid er så lett i praksis.

Ofte så kan situasjoner være utfordrende, på grunn av meldeplikten som de oppsøkende sosialarbeiderne har, og omstendighetene ungdommene befinner seg i. En av deltakerne peker på at det ikke alltid er så enkelt: «Jeg tror mange av oss har erfaringer med at det kan vanskeliggjøre relasjonsarbeidet da. Det er ikke like lett å få til de to tingene samtidig». De trekker derfor frem at til tross for alle dilemmaene som oppstår når det kommer til hjelper og kontrollrollen, så er det å få med seg ungdommen på laget deres beste sjanse til å lykkes i arbeidet. Det kan blant annet bidra til at det å sende en bekymringsmelding ikke blir så krevende for relasjonen videre. En av deltakerne trekker frem et eksempel fra arbeidet: «Jeg ringte og sa at jeg måtte skrive en melding til barnevernet, ungdommen ville komme og lese gjennom meldingen, og var til slutt enig i alt som stod der».

5.2.4 Ikke for nær, og ikke for langt unna

Ansvarer man har som profesjonell blir poengtert under flere av intervjuene, og også brakt frem som et dilemma i arbeidet med ungdom som kan være sårbare. Relasjonen skal ikke bygges for egen vinning, men den skal bygges for å bistå ungdommene med deres utfordringer. Deltakerne trekker frem at de i flere tilfeller ser at enkelte relasjoner er for nære, og at det fører til at man kanskje mister perspektiv og ikke får hjulpet ordentlig.

Det kan for mange være vanskelig å skille mellom profesjonelle relasjoner og vennerelasjoner. En av deltakerne trekker frem at fremgangsmåten i utgangspunktet er ganske lik, men at den store forskjellen er «... at man går inn med et mål for relasjonen». Dette målet bør uttales, slik at det blir konsensus mellom det ungdommen og den oppsøkende sosialarbeideren jobber mot. En av deltakerne påpeker at det spesielt er utfordrende når ungdommene er sårbare, og kanskje ikke har så mange voksne i livet sitt fra før av. De oppsøkende sosialarbeiderne sier også at man må ha relasjoner for å kunne jobbe med tyngre saker, og at det nærmest er umulig å få til endringsarbeid dersom man ikke har en relasjon i bunn. De trekker derfor frem at åpenhet rundt hva man kan og hva man ikke kan bidra med er vesentlig i arbeidet, og spesielt med ungdom i et belastet miljø. De beskriver også at det ofte er noe av det første de gjør når de tar kontakt med ungdom.

Viktigheten av det å være en god og ansvarlig forvalter av relasjonen blir beskrevet av flere av deltakerne. «Folk er jo glade i gode relasjoner» påpeker en av de oppsøkende

sosialarbeiderne for å forsøke og forklare hvorfor man noen ganger bygger for sterke relasjoner, som kan føre til at ungdommen blir for nært knyttet til kontaktpersonen sin. En annen deltaker sier «kommer man for nært, blir det ikke fruktbart ...». Det kommer også her frem at det hele tiden må være balanse i arbeidet med ungdommene – her mellom det å bli for viktig for en person, og for distansert.

5.3 Erfaringer knyttet til ungdommens utfordringer og behov

Ungdommen som er tilknyttet til disse miljøene har både ulike utfordringer og behov, som også kommer frem gjennom intervjuene av de oppsøkende sosialarbeiderne. Det å kunne få en forståelse for ungdommene ved å se hva som ligger bak atferden og hva som har gjort at de har blitt en del av et belastet miljø pekes på som viktig for deltakerne.

5.3.1 Relasjonsbyggingen foregår på flere nivåer

De oppsøkende sosialarbeiderne er opptatt av at man med disse ungdommene ikke bare kan skape relasjoner til enkeltindivider, men at det også er viktig å knytte bånd til miljøet som er viktig for ungdommen. De poengterer at mange av ungdommene søker en tilhørighet i miljøet, og kan derfor ikke snakke med de oppsøkende sosialarbeiderne dersom det fører til at de blir utstøtt. Det kommer frem i intervjuene at ved å bygge relasjoner til enkeltpersoner i et miljø, vil relasjonene til miljøet bli bedre, og ved å få god kontakt med ungdommene i miljøet vil det også være enklere å få jobbet med enkeltpersoner i miljøet. «Vi senker jo terskelen for at flere tar imot hjelp da. En god relasjon kan smitte over, det har vi sett mange eksempler på» trekker en av deltakerne frem.

En annen av de oppsøkende sosialarbeiderne peker på at det kan være lurt å ta miljøet i betraktning når man for eksempel vurderer om man skal ringe politiet mens man står i området, eller om man skal trekke seg unna for å bevare relasjonen til miljøet som helhet. Flere av de som jobber med ungdommene poengterer hvor stor påvirkning miljøet har på hver enkelt, og trekker frem at de har mange eksempler på at tjenestens omdømme er svært viktig for det relasjonelle arbeidet, og at miljøet kan være avgjørende for om de får innpass hos en ungdom eller ikke.

5.3.2 Ungdommens bakgrunn har betydning for hvordan de møter deg, og du møter dem

Hvilken bagasje ungdommen har med seg påvirker hvordan de har det, og blir gjerne også gjenspeilet i deres atferd. De oppsøkende sosialarbeiderne trekker frem at det er avgjørende å kunne se helheten, og hva som ligger bak for å kunne forstå og få til noe med ungdommene. Erfaringsmessig så er kanskje ikke rusmiljøene de første stedene som ungdommene blir påtruffet. «Dersom en ungdom dukker opp i rusmiljøet, så er det nærliggende å tenke at det har skjedd en del i forkant da» sier en av deltakerne. En annen sier «... hvis man først treffer på de unge i de områdene vi jobber i, så kan man se for seg at det er en del mer som ligger bak enn det man ser ved første øyekast».

Flere av ungdommene har opplevd brutte relasjoner, som også bidrar til en naturlig skepsis mot de oppsøkende sosialarbeiderne, beskriver deltakerne. Liten tillitt og bruk av forsvarsmekanismer blir trukket frem som noe de oppsøkende sosialarbeiderne ofte ser hos ungdommene. Derfor beskriver de også at det er viktig å ha disse tingene med seg i arbeidet inn mot gruppen. En av deltakerne sier «det betyr ikke nødvendigvis at den første kontakten er noe vanskeligere, men det å ha en varig relasjon kan være utfordrende eller skummelt hvis man har opplevd mange brudd ...».

I tillegg til historien og erfaringene de har med seg, blir ungdommens kultur også beskrevet av noen av de oppsøkende sosialarbeiderne som en annen viktig faktor å ha kjennskap til og kunnskap om. Det blir trukket frem at ungdommene er en del av flere ulike kulturer, som også vil prege deres væremåte i kontakten med de oppsøkende sosialarbeiderne og hvordan de ser på de ulike hjelpeinstansene. Både gjennom det å være tilknyttet et kriminelt miljø og gatekulturen der, ungdomskulturen og også kulturer flere har med seg gjennom å være tilknyttet ulike etniske grupper.

6 Drøfting

Gjennom deltakernes beskrivelser i intervjuene til denne studien kommer det frem at personligheten og verdiene til de oppsøkende sosialarbeiderne er helt sentrale i det å utvikle og bygge relasjoner med ungdom. Selv om personligheten og verdiene til de oppsøkende sosialarbeiderne er det som får mest omtale, så kommer det også frem sider av relasjonsarbeidet som inneholder andre aspekter enn det personlige. Det fremstår som at deltakerne i størst grad klarer å sette ord på den personlige kompetansen de har i arbeidet med ungdommene, og at den resterende kompetansen virker å være såpass integrert i de oppsøkende sosialarbeiderne, slik at det blir utfordrende å beskrive hvordan den benyttes og også å skille de fra hverandre. Skau (2011) sin modell om profesjonell kompetanse vil kunne bidra til å belyse de ulike sidene av kompetansen som benyttes i arbeidet med relasjoner. Den teoretiske kunnskapen, de yrkesspesifikke ferdighetene og den personlige kompetansen er alle deler av en helhet som brukes i det profesjonelle arbeidet med mennesker (Skau, 2011).

Relasjonsarbeidet blir også trukket frem som svært betydningsfullt av deltakerne i studien. Og det vektlegges som noe som i stor grad bidrar til at de oppsøkende sosialarbeiderne klarer å komme i posisjon til ungdommen, og finne ut av hva deres utfordringer egentlig er. Dette støttes også opp av forskning og litteratur, som beskriver at relasjonsarbeidet er en viktig og stor del av det oppsøkende arbeidet (Hjort, 1988; Erdal, 2006; Oldeide et al., 2020; Davidsson, 2020). Selv om relasjonsarbeidet er viktig, kommer det frem, gjennom deltakernes beskrivelser, at de oppsøkende sosialarbeiderne ofte kommer opp i dilemmaer som krever både faglig kunnskap, kunnskap om mennesker og kunnskap om seg selv for å håndtere. Rammene til de oppsøkende tjenestene kan bidra til å skape muligheter i arbeidet, men også utfordringer med relasjonsbyggingen med ungdom. Det å ta vurderinger underveis i arbeidet, knyttet til hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne skal håndtere de ulike situasjonene de kommer opp i, er derfor helt sentralt i det oppsøkende sosiale arbeidet.

6.1 Profesjonelle relasjoner

Fordi det oppsøkende sosiale arbeidet har en uformell tone, så vektlegger deltakerne i studien at det kan være vanskelig å skille mellom profesjonelle relasjoner og

vennerelasjoner, og at den største forskjellen mellom de ulike relasjonene er at de profesjonelle relasjonene har et mål. Deltakerne i studien beskriver dilemmaet mellom det å være for nær og for distansert, og flere av de oppsøkende sosialarbeiderne trekker frem at det er mange som får sterke relasjoner, og at det i enkelte tilfeller kan være vanskelig å videreformidle til andre instanser der det er aktuelt. De vektlegger også at det er vanskelig å hjelpe dersom man kommer for nært.

Strømfors (2006, s. 172) beskriver at rollen som oppsøkende sosialarbeider mangler strukturelle rammer som kan bidra til å skille mellom det å være privat og profesjonell. Det viser også en kartlegging av oppsøkende sosialt arbeid, hvor ungdom som har vært i kontakt med oppsøkende sosialarbeidere beskriver at de opplever at de har en vennerelasjon til de ansatte (Ytreland et al., 2022, s. 44). Derfor vil det, slik som deltakerne også selv påpeker, være nødvendig med en avklaring av forventninger i relasjonene, slik at man ikke bygger for sterke relasjoner til ungdommene. Det vil også være nødvendig å snakke om tidsavgrensning (Strømfors, 2006, s. 172), da dette kan bidra til forutsigbarhet rundt avslutninger av relasjoner.

I sosialt arbeid så blir riktig distanse oppfattet som det å være profesjonell i arbeidet med mennesker (Soggiu, 2021), samtidig som det kommer frem at det er helt naturlig å bli berørt av menneskene man jobber med (Isdal, 2017, s.32). Skau (2003, s. 75) beskriver det å være profesjonell som det å skille mellom seg selv og andre, og at deling av noe fra eget liv må være for å hjelpe den man jobber med og ikke for egen vinning. Videre trekker hun frem at det å vise at man er sårbar og menneskelig selv om man er i en profesjonell setting er avgjørende for at mange kan føle seg sett og anerkjent (Skau, 2003, s. 78-79).

Skau (2011) sin modell om den profesjonelle kompetansen vil kanskje kunne bidra til å gi et nytt og annerledes bilde på det å bygge profesjonelle relasjoner, og derfor også gjøre det enklere å bruke seg selv i relasjonene i arbeidet. Det som skiller personlige relasjoner og profesjonelle relasjoner fra hverandre, er som deltakerne i denne studien trekker frem, at utgangspunktet for relasjonen er et mål. Allikevel så kan man også tenke seg at den største forskjellen er hvilke sider av kompetansen vår som brukes. I personlige relasjoner så vil man i stor grad bruke den personlige kompetansen, uten at det er nødvendig med fagkunnskap og

yrkesspesifikke ferdigheter for å klare og inngå i for eksempel vennerelasjoner eller kjærestereelasjoner. Men i de profesjonelle relasjonene derimot vil også fagkompetansen spille en rolle, i tillegg til de yrkesspesifikke ferdighetene, som bidrar til at man oppnår kontakt med ungdommen, og på sikt kan skape relasjoner som har et mål om å sammen få til endringer.

Pedersen (2011) sine ulike diskurser på oppfølgingsarbeidet i oppsøkende sosialt arbeid kan også bidra til å understreke dette dilemmaet som kan oppstå i arbeidet med relasjoner. De tre diskursene som Pedersen (2011) har laget på bakgrunn av oppsøkende sosialarbeideres beskrivelser av deres arbeid med ungdom, viser til at det er ulike måter å jobbe med ungdom på. Nyere litteratur legger vekt på det Pedersen (2011) kaller for formidlingsdiskursen, som en stor del av det oppsøkende sosiale arbeidet (Erdal, 2006). Denne diskursen handler om at de oppsøkende sosialarbeiderne skal kartlegge og videreformidle ungdommene til aktuelle instanser i hjelpeapparatet. Videreformidling har blitt sentral i dagens oppsøkende sosiale arbeid. Metodikk som er av eldre dato argumenterer for at de oppsøkende sosialarbeiderne i mange tilfeller heller må stå i et langvarig støttearbeid med de som trenger det mest, og at de derfor ikke kan ha et for stort fokus på videreformidling (Lie, 1997 s, 108). Fordi det er gode argumenter på begge sider, og hver ungdom er unik, er det vanskelig å vite hva som er rett og galt, og det kan derfor være utfordrende for de oppsøkende sosialarbeiderne å ta gode vurderinger av hva som er «riktig». Som oppsøkende sosialarbeider, har man et ansvar for relasjonene til ungdommene. De oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien peker på at man må være bevisst dette ansvaret, og hva det kan føre med seg. Dersom man skal videreformidle ungdommene til andre i hjelpeapparatet må man for eksempel tenke på ungdommenes erfaringer med tilknytning og brudd i tidligere relasjoner, og ha dette med seg i arbeidet som legges ned også i avslutningsfasen (Strømfors, 2006).

6.2 Vurderinger i det oppsøkende arbeidet

Et annet dilemma de oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien har lagt vekt på er vurderingene av når man skal konsentrere seg om det å bygge relasjoner, og når man er nødt til å utøve kontrollrollen som er en del av det oppsøkende sosiale arbeidet. Deltakerne

beskriver at det å skulle være dem som bygger tillit, og samtidig ha en kontrollrolle kan gjøre det vanskelig å bygge relasjoner med ungdommene. De peker også på at redelighet og forutsigbarhet er faktorer som kan bidra til å gjøre prosessen enklere til tross for rollen de må ha ved bekymringsfulle observasjoner. Flere av deltakerne legger vekt på deres gode erfaringer med kommunikasjon med ungdom rundt bekymringer, og også rundt hvilke lover og rammer man er forpliktet til å følge. Dette kan føre til at kontrollfunksjonen ikke får like store konsekvenser for relasjonsarbeidet.

Davidson (2020) har også studert forholdet mellom hjelperollen og kontrollrollen som eksisterer i det oppsøkende sosiale arbeidet, og konkluderer med at det er utfordrende å bygge tillit til de som også må melde ifra til barneverntjeneste og politi i bekymringsfulle situasjoner (Davidson, 2020, s. 13). Hun legger vekt på at ungdommens reaksjon på kontrollrollen sier noe om hvilke forventninger ungdommene har til de oppsøkende sosialarbeiderne (Davidson, 2020). Crimmens et al. (2004, s. 29) peker også på dilemmaet rundt hvor lenge man kan stå å se på ungdom i håp om å bygge relasjoner, og når man må bryte inn og gjennomføre kontrolltiltak overfor ungdommene. Man skal jo også være ansvarlige voksne og samtidig representere et offentlig hjelpeapparat (Henningsen, 2009, s. 11). Erdal (2006) vektlegger også utfordringene i balansen, og eksemplifiserer ved å trekke frem en situasjon hvor man møter en ungdom som er rusa. Dersom man ikke reagerer på at denne ungdommen er rusa, så kan det bli oppfattet som at det er greit å ruse seg, noe det ikke er. Men hvis man ser igjennom fingra vil man kanskje kunne utvikle en tillit til å snakke om hva som egentlig er utfordringene og hvorfor ungdommen egentlig ruser seg.

Tillit er et begrep som går igjen, både i deltakernes erfaringer, men også i andre gjennomganger av det oppsøkende sosiale arbeidet (Andersson, 2010; Hollerud, 2016; Davidson, 2020; Ytreland et al., 2022). Balansen mellom det å få ungdommene til å ha tillit til de oppsøkende sosialarbeiderne, og kontrollrollen som må gjennomføres i enkelte situasjoner vitner om at det oppsøkende sosiale arbeidet er sammensatt. Det er umulig å vite på forhånd om ungdommene på et senere tidspunkt vil befinne seg i bekymringsfulle situasjoner som gjør at man må foreta disse kontrolltiltakene.

Som deltakerne i denne studien legger vekt på, så fremstår det som at det er en større balanse i maktforholdet mellom de oppsøkende sosialarbeiderne og ungdommene, sammenliknet med andre tjenester med en mer uttalt kontrollfunksjon.

Deltakerne forklarer dette med at det er frivillig å ha kontakt med de oppsøkende tjenestene, og at ungdommene derfor også har mulighet til å trekke seg unna dersom de ikke ønsker å ha kontakt. Deltakerne peker også på at, dersom det ikke er alvorlig bekymring, så kan det bety at ungdommen har makten i de første møtene med de oppsøkende sosialarbeiderne, noe som gjør det lettere å ta kontakt med ungdommen. Det ser derfor ut til at en kombinasjon av ubalanse i maktforhold, rigide rammer og strukturer kan påvirke relasjonsarbeidet i negativ forstand (Skau, 2003). Derfor blir også redelighet beskrevet av deltakerne i denne studien som et viktig ledd i det å opparbeide seg tillit. Ved å gjøre rede for å forklare rollen og rammene man har som oppsøkende sosialarbeider, vil kanskje de utfordringene som dukker opp gjennom det oppsøkende sosiale arbeidet også bli til muligheter og positive effekter av metodikken.

Slik jeg forstår dilemmaene som de oppsøkende sosialarbeiderne peker på at de står i, så handler de i stor grad om etiske dilemmaer, hvor de kontinuerlig vurderer hva som er rett og galt i de ulike situasjonene de står i. Man kan jo se for seg at de oppsøkende sosialarbeiderne driver med en slags form for etikkrefleksjon i praksis underveis i situasjonene de står i. Ut ifra de oppsøkende sosialarbeidernes beskrivelser av hvor stor plass verdier får i arbeidet med relasjoner, vil de trolig også spille en rolle i hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne handler i de ulike situasjonene, og da kan man jo lure på om hovedvekten deres ligger på etikkrefleksjon, heller enn på en faglig refleksjon i disse komplekse situasjonene. Allikevel så handler etikkrefleksjon også om å reflektere rundt hvilke alternativer som får minst konsekvenser, og er til det beste for ungdommene. Da må jo de oppsøkende sosialarbeiderne også ha god kunnskap om faget som ligger til grunn, og også om arbeidet de skal utføre, for å kunne ta gode og veloverveide vurderinger i de ulike situasjonene de står i. Det tyder derfor på at den profesjonelle kompetansen også spiller en aktiv rolle i disse vurderingene som tas i det oppsøkende sosiale arbeidets komplekse situasjoner (Skau, 2011).

6.3 Verdigrunnlag og personlighet i møte med ungdommene

Gjennom intervjuer av de oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien blir hver og en oppsøkende sosialarbeider trukket frem som viktig i relasjonsarbeidet med ungdom i belastede miljøer. De oppsøkende sosialarbeidernes verdier og personlighet blir lagt frem som helt elementære for å skape relasjoner til ungdommen. Verdier som menneskeverd, respekt, helhetssyn, tillitt og redelighet blir trukket frem som svært viktige for de oppsøkende sosialarbeiderne, og det kan virke som at det kan være utfordrende å stå i en slik type jobb kun med en atferdsteoretisk grunnforståelse. Verdiene som deltakerne trekker frem gjenkjennes også fra det yrkesetiske grunnlagsdokumentet (Fellesorganisasjonen, 2019), disse verdiene er det derfor viktig at sosialarbeidere har med seg i arbeidet sitt med mennesker. Allikevel så kan det se ut som at menneskesynet i oppsøkende sosialt arbeid er inkorporert i måten man jobber på, noe som kan tenkes å skille seg fra andre metodikker og praksiser, også innenfor det sosialfaglige feltet.

Funnene i denne studien som peker på at menneskelige faktorer er viktige i det oppsøkende sosiale arbeidet blir også bekreftet i andre studier på feltet, som beskriver at personlig kompetanse er en viktig del av fagpersonene, og mestring av det å være både menneskelig og profesjonell presenteres som avgjørende for å kunne skape tillit hos ungdommene (Uggerhøj, 1996). En kartlegging av oppsøkende sosialarbeidere trekker også frem personlig egnethet som en viktig faktor for å lykkes i arbeidet med ungdom i kriminelle miljøer (Ytreland et al., 2022, s. 63).

Gjennom intervjuene i denne studien kommer det frem at de oppsøkende sosialarbeiderne har utfordringer med å sette ord på hva som konkret gjøres i relasjonsbyggingsfasen av arbeidet, og at det er konstant arbeid som ikke har noen definert start eller slutt. På den ene siden så trekker deltakerne frem at de ikke bruker noen konkrete metoder, men samtidig så kommer det også frem verktøy og metodikker som bidrar til at de får kontakt med ungdommene de møter. I kartleggingen til Ytreland et al. (2022, s.42) pekes det også på at bruken av metodikk i det oppsøkende sosiale arbeidet er sprikende, og at yrkesutøvelsen i stor grad er personavhengig.

Flere av de oppsøkende sosialarbeiderne trekker eksempelvis frem det å stå i avvisning som en viktig del av arbeidet. De setter ord på hva de gjør, men de anerkjenner ikke at dette er metoder de benytter for å vinne tillit hos ungdommen. Det å kunne stå i avvisning kan for eksempel handle om å distansere seg fra egne følelser, og det å ta kontakt gjentatte ganger etter flere avvisninger handler sannsynligvis også om flere ting en stahet fra de oppsøkende sosialarbeiderne. Avvisning kan i flere tilfeller også forstås som testing fra ungdommenes side, de er utprøvende for å se hvor mye du tåler, og dersom du blir værende, så kan dette føre til bedre tillit og relasjon på sikt. Faglig kunnskap om for eksempel tilknytningsteori kan i dette tilfellet bidra til at de oppsøkende sosialarbeiderne får en forståelse av hvorfor de blir avvist, noe som gjør at de klarer å stå i avvisningen og vil forsøke igjen og igjen og igjen.

Det fremstår som utfordrende for deltakerne å definere hva som egentlig gjøres i de ulike situasjonene de står i. Hadde man bare benyttet en modell eller metode som man ble lært gjennom studie ville det nok vært enklere å sette ord på handlingene. Selv om det ikke nødvendigvis hadde vært ideelt for å løse situasjonene. Skau (2011, s. 74) peker på at en handling kan være uttrykk for flere av de ulike sidene av kunnskapen vår, og at vurderingene i de profesjonelle sammenhengene stort sett baserer seg på den profesjonelle kunnskapen, som er en kombinasjon mellom fagkunnskap, erfaringsbasert kunnskap og personlig kompetanse (Skau, 2011). Hjort (1988) peker på at det er vurderinger om når, hvordan og hvor mye som er avgjørende for om de oppsøkende sosialarbeiderne kommer i posisjon til ungdommen eller ikke, og at det er en balanse som man bare kan klare dersom man har kombinasjon av erfaringer og fagkunnskap (Hjort, 1988, s. 27). Dette betyr at man sannsynligvis ikke vil ta de samme vurderingene uten å ha faget i bunn, og heller ikke uten personlige erfaringer og yrkesspesifikk kompetanse man har tilegnet seg gjennom arbeidslivet.

Studier peker på at dersom man tør å vise at man er menneskelig, så vil de man jobber med kunne opparbeide en tillit til deg (Uggerhøj, 1996, Skatvedt, 2009). I disse settingene er det kanskje vanskelig å sette ord på hva man gjør, fordi man er seg selv, slik som de oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien også peker på. I tillegg vil deler av denne kunnskapen også være det man kaller for taus kunnskap. Kunnskap som vi ikke klarer å sette ord på, som er basert på erfaringer som man har gjort seg gjennom arbeidet på feltet (Strømfors & Edland-

Gryt, 2013). Mye av det man gjør i praksis i oppsøkende sosialt arbeid er knyttet til vurderinger og handlinger rundt situasjoner som oppstår ute på gata. Evnen til å tolke, ta vurderinger og til å handle utvikler seg gjennom erfaringer man får i praksis. Både via overføringer fra andre kollegaer og også gjennom etablering av egne løsninger man selv har erfart igjennom arbeidet sitt (Strømfors & Edland-Gryt, 2013, s. 26).

I dette tilfellet vil den personlige kompetansen være like viktig som fagkompetanse og yrkesspesifikk kompetanse, slik som også Skau (2011) vektlegger i sin modell om profesjonalitet. Selv om kunnskapen i mange tilfeller er taus, og de oppsøkende sosialarbeiderne tar vurderinger basert på «ryggmargs-kunnskap», så vil refleksjon være viktig slik at ikke kvaliteten på arbeidet forringes. Det oppsøkende sosiale arbeidet er stadig i endring, og man må hele tiden jobbe tilpasset miljø og brukergrupper (Erdal, 2006). Og det vil sannsynligvis derfor være spesielt relevant i dette feltet å være bevisst på at man bruker mye av seg selv, både for å redusere sjansene for å miste refleksjonene rundt arbeidet, og også for å minimere sannsynligheten for å bli utbrent (Skau, 2011, s. 64-65). Selv om verdigrunnet er viktig, så vil sannsynligvis ikke gode verdier alene klare å skape relasjoner til ungdom i belastede miljøer. Derfor må man også holde seg faglig oppdatert, slik at ikke utviklingen stagnerer, fordi man bare bruker den tause kunnskapen som er inkorporert i en selv som person. Slik jeg forstår det så er de oppsøkende sosialarbeiderne selv et av de viktigste verktøyene for det å skape relasjoner inn mot ungdom i belastede miljøer, men bare når de har med seg hele sin profesjonelle kompetanse inn i arbeidet.

6.4 Kontekstens betydning for arbeidet med relasjoner

Et av funnene i denne studien er at det jobbes parallelt med relasjonsarbeid på både individnivå og på gruppenivå. De oppsøkende sosialarbeiderne trekker frem at arbeidet på individnivå bidrar til at det blir enklere å jobbe med andre som er tilknyttet samme miljø, men at også god innpass i miljøet gjør det enklere å få til noe med enkeltindivider. At man både bygger relasjoner til miljøet og til enkeltpersoner i miljøet bekreftes også i andre studier (Crimmens et al., 2010; Bjørdal, 2010, Hollerud, 2016; Ytreland et al., 2022).

Deltakere i Crimmens et al. (2010) sin studie peker på at kredibilitet er overførbart fra enkeltindivider til andre i nettverket, som kan bidra til at man får hjulpet personer som man ikke ellers ville ha truffet. Bjørndal (2010) legger også vekt på at man må forholde seg til miljøet som en helhet, samtidig som hver enkeltes personlige grenser må respekteres. Det å fokusere på både individet og miljøet som ungdommen er en del av, vil kunne bidra til at det blir lettere for ungdom å ha kontakt med de oppsøkende sosialarbeiderne. Kjennskap kan føre til en større aksept i et miljø, og det vil også kunne ha en forebyggende effekt i miljøet (Hjort, 1988, s. 56). Lie (1981, s. 28) peker på at det i noen tilfeller kan gjøre det enklere å komme i kontakt med ungdommene man ønsker, dersom man går via andre i miljøet. Dette beskriver også en av deltakerne i studien på som nyttig.

Schibbye og Løvlie (2017, s. 21) poengterer at relasjoner alltid oppstår i forhold til andre, og at deres atferd derfor må sees i lys av relasjonen til de rundt. Derfor må man også vurdere hvilke andre som er i nærheten når man skal ta kontakt med ungdom, fordi det kan påvirke utfallet på kontakten og også den videre relasjonen. De kriminelle miljøene stiller også krav til hvordan man skal oppføre seg for å være en del av og lykkes i miljøet (Hollerud, 2018). For å få innpass, så er de oppsøkende sosialarbeiderne nødt til å veksle mellom individ og gruppenivå. Individet kan ikke sees alene, men må sees i samspill med miljøet den er en del av (Hjort, 1988, s. 87).

Miljøet man er en del av kan i mange tilfeller gi positive effekter på både følelsen av tilhørighet, men også når det gjelder utvikling. Mennesker utvikles sammen med andre, og uten tilhørighet og tilknytning til andre, så vil utviklingen stagnere (Fyrand, 2016). Noen knytter seg derfor sterkt til miljøer som fremmer atferd som rus og kriminalitet. Det å være tilknyttet et fellesskap har sterke krefter og gjør det også vanskelig å komme seg ut av et belastet miljø (Tjersland et al., 2010, s. 188). Dette er viktige perspektiver å ha med seg når man jobber inn mot ungdom i belastede miljøer. Selv om det er enkelte ting som kan være felles for ungdommene, så er stort sett ungdommens behov ulike, noe som peker i retning av at man ikke kan bruke en spesifikk metode i arbeidet med alle ungdom, men at arbeidet må tilpasses ut ifra hvem man møter og hvor de er i livet. For å kunne få en økt forståelse av ungdommene man møter, så vil erfaringene ungdommene har med seg påvirke hvordan de

møter de oppsøkende sosialarbeiderne og dermed også hvordan de oppsøkende sosialarbeiderne møter dem.

Både tid, tilgjengelighet og det å treffes på ungdommenes arenaer er faktorer som deltakerne i studien peker på som svært betydningsfulle når det gjelder arbeidet med relasjoner. I oppsøkende sosialt arbeid legges det til rette for at man kan bruke mye tid på å skape relasjoner og kontakt med ungdommene man treffer (Strømfors, 2006, s. 172), noe som også pekes på som essensielt i relasjonsbyggingsøyemed (Schibbye & Løvlie, 2017). Ungdom i belastede miljøer kan ha erfaringer og historikk som preger hvordan de inngår i relasjoner med andre, og det er derfor viktig å vite at det kan ta tid å skape tillit (Tjersland et al., 2010). Deltakerne i denne studien er opptatt av at man ofte må begynne i det små, og bistå ungdommene med små praktiske gjøremål, og gjennom disse øyeblikkene sammen, så vokser tilliten mellom ungdommen og de oppsøkende sosialarbeiderne. De trekker frem at mindre fleksibilitet og mulighet til å bistå med disse små tingene, trolig kan gjøre det mer utfordrende å bygge relasjoner.

Det å bruke tid på å få kunnskap om ungdommen, deres behov og ikke minst hva de er opptatt av, blir også trukket frem som lurt når man skal bygge relasjoner. Litteraturen peker også på at man må bruke tid på å få kunnskap om seg selv, slik at man også vet hvordan man som fagperson kan skape gode møter med ungdommene (Aubert & Bakke, 2011). Tid handler derfor om mer enn å være tålmodig i arbeidet med ungdom, det handler om å bruke tid til å utvikle seg selv, og få kunnskap om miljøene og ungdommene som det er et ønske å bygge relasjoner til. Systematikk, som også er viktig for metodikken i det oppsøkende sosiale arbeidet (Erdal, 2006), bidrar også positivt inn på relasjonsbyggingen med ungdommen, ifølge deltakerne. Deltakerne legger vekt på at det å være i områdene over tid, gjør at de blir kjente ansikter, noe som fører til en lavere terskel for å komme i kontakt. I oppsøkende sosialt arbeid, kan det fremstå som at relasjonskompetansen i stor grad er tatt i betraktning i utarbeidelsen av metodikken, da metodikken på mange måter legger til rette for å bruke tid til nettopp det å bygge relasjoner med ungdom (Erdal, 2006).

De oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien peker på at det er avgjørende å se helheten og hva som ligger bak atferden til ungdommene. Dette støttes i stor grad også i litteratur og

forskning på området. Tilknytningsteorien peker på at erfaringene man har med relasjoner fra tidlig alder vil påvirke hvordan man knytter seg til andre personer på et senere tidspunkt (Killén, 2007; Schibbye & Løvlie, 2017), som igjen også preger hvilke forventninger man får til de man møter (Killén, 2003; Tjersland et al., 2010, s. 80).

Atferd som de oppsøkende sosialarbeiderne møter ute i miljøene vil derfor være påvirket av historikk, men det vil også være viktig å se mer enn bare historikken med eksempelvis tilknytning. Kunnskap om utviklingspsykologi kan også gi grunnlag til forståelse av ungdommene når man påtreffer dem i belastede miljøer. Det at de ofte ønsker å finne sin egen identitet og at ungdommen søker å løsrive seg fra sine omsorgspersoner kan bidra til en økt forståelse for hvorfor ungdom eksempelvis ikke ønsker å prate med voksne (Bunkholt, 2000). Dersom man ikke finner egen identitet i nærmiljøet sitt, så vil man kanskje også kunne oppsøke andre miljøer for å forsøke og finne seg selv, som belastede miljøer (Chabchoub, 2019).

Tilknytningsteorien og utviklingspsykologien legger sannsynligvis lite til rette for individuelle forskjeller, og må derfor også sees i sammenheng med andre ting, som eksempelvis rusbruken til ungdommen som kan skape ytterlige utfordringer med eksempelvis utvikling. I tillegg til å se på ungdommenes tidligere erfaringer, så må man også se på konteksten de befinner seg i, og derfor også jobbe med å ha fokus på hvordan kulturen kan ha innvirkning i møte med ungdom i belastede miljøer. Kulturen som kan sies å være produktet av bakgrunnen til ungdommen, sett i lys av konteksten som de er en del av (Qureshi, 2009).

For å ha muligheten til å se på helheten rundt ungdommen, må man ha med seg faglig kunnskap om blant annet utviklingspsykologi, tilknytningsforståelse, traumesensitivitet og kultursensitivitet. Denne fagkunnskapen kan bidra til at man får en bredere forståelse av hvordan man må være i møte med ungdommene, og kan derfor også gi et bedre grunnlag for relasjonsbygging. Allikevel så vil ikke den faglige kunnskapen fungere, dersom man ikke bruker den kombinert med rammene for det oppsøkende sosiale arbeidet, som man kan si at er de yrkesspesifikke ferdighetene, og også menneskesynet og verdiene som man har med seg, som er en del av den personlige kompetansen (Skau, 2011). Fordi ungdommene som påtreffes ute i de belastede miljøene er unike, vil det være mange faktorer som kan bidra til

at de klarer seg fint og også mange risikofaktorer som kan bidra i negativ retning. For å få kunnskap om hver enkelt ungdom trengs det relasjoner, som bygges ved hjelp av en kombinasjon av alle faktorene innenfor den profesjonelle kompetansen (Skau, 2011).

De oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien er opptatt av hvordan man ser på og snakker med ungdommene i de belastede miljøene. Definisjonsmakten spiller derfor også en avgjørende rolle inn i arbeidet, fordi de som jobber med ungdommene har makt til å definere hva som er behovet til den enkelte ungdommen, og også hvilke ressurser som trengs for å følge dette opp (Strømfors, 2006). Det betyr kanskje også at måten man ser på ungdom vil være avgjørende for hvilken hjelp de får. Måten man ser på ungdom på blir også fremhevet i tidligere studier og kartlegginger av oppsøkende sosialt arbeid, hvor ungdom selv blant annet peker på at synet de oppsøkende sosialarbeiderne har på dem er avgjørende for hvordan ungdommen blir møtt (Forandringsfabrikken, 2020, s. 13; Oldeide et al., 2020, s. 3). Lindemann (2016) legger også vekt på at menneskets identitet blir skapt gjennom andres blikk, og det vil derfor være avgjørende hvordan de som jobber med ungdom ser på dem. Dersom ungdommen eksempelvis blir sett på som kriminelle, vil de også få en identitet deretter. Dette er også noe av kritikken oppsøkende sosialt arbeid har fått, da utgangspunktet for den oppsøkende kontakten er å kontakte unge som har utfordringer. Henningsen (2009) peker på at det raskt kan bli et stigmatiserende problemfokus, hvor man leter etter noe som bekrefter det som vi tror.

Gjennom å bli kjent med ungdommen, så kan man være med på å gi anerkjennelse og bidra til å styrke troen på at ungdommene er noe annet enn det eksempelvis media definerer dem som, og kan derfor også kanskje bidra til at de får en annen forståelse av seg selv. I en kartlegging av ungdom i et belastet miljø så trakk ungdommen selv frem at det var mange som trodde at de var involvert i kriminalitet lenge før de faktisk var det (Hollerud, 2018). Også her kan man se at det kreves en kombinasjon av faglig kunnskap, som bidrar til forståelse av atferden til ungdommen, og også personlig kunnskap som bringer frem menneskesynet, i tillegg så vil de yrkesspesifikke ferdighetene spille en aktiv rolle i hvordan, når og hvor man skal ta kontakt med ungdommene.

Når man snakker med de som jobber med ungdommene får man inntrykk av at deres verdier og menneskesyn virker å være medvirkende til den gode jobben de får til. De ser ikke på ungdommen som kriminelle, men som ungdom med ressurser og muligheter til å få til noe annet.

6.5 Veien videre, feltets utfordringer

Denne studien har vist at det å jobbe som oppsøkende sosialarbeider på mange måter er krevende og at det fordrer en kombinasjon av personlig kompetanse, faglig kompetanse og erfaring, som kan bidra til at det blir enklere å stå i de komplekse situasjonene som man møter på.

De oppsøkende sosialarbeiderne i denne studien har jobbet mellom 3 og 7 år som oppsøkende sosialarbeidere. De har derfor flere års erfaring i jobben, og har tilegnet seg erfaringer som bidrar til handlingsmønstrene de har ute på patrulje. Dersom studien hadde intervjuet nyutdannede, ville kanskje funnene vært mer basert på fagkunnskap lært gjennom studie, fremfor erfarings basert kunnskap, som det i stor grad kommer frem at relasjonsarbeidet i oppsøkende sosialt arbeid er. Allikevel så vil ikke antall år man har jobbet være relevant for hvordan man benytter sine erfaringer, da man er helt avhengig av interesse for å holde seg oppdatert og reflektere i faget, slik at man klarer å fortsette å ta gode, veloverveide vurderinger og derfor også være en god oppsøkende sosialarbeider.

Oppfølgingsarbeidet på det oppsøkende sosiale feltet mangler gode metodiske beskrivelser (Pedersen, 2011). Dette kan være med på å skape utfordringer når det gjelder rammene for det oppsøkende feltet. Ved å kunne gi de oppsøkende sosialarbeiderne et godt teoretisk grunnlag, gjennom god beskrivelse av metodikken, vil man også kunne legge til rette for at man får gode faglige diskusjoner på feltet (Pedersen, 2011). Henningsen et al. (2008, s. 61) legger også vekt på viktigheten av å nedtegne metodikken, slik at feltet kan profesjonaliseres og utvikles. Det vil kanskje også kunne bidra til bedre og mer forutsigbare løsninger på komplekse situasjoner til det beste for ungdommene. Selv om det er ønskelig med gode beskrivelser av metodikken, vil det også være viktig å ta i betraktning at oppsøkende sosialt arbeid i stor grad handler om å skape og å opprettholde mellommenneskelige relasjoner, som kan gjøre det vanskelig å følge en standardisert mal eller oppskrift. Gode beskrivelser av

metodikken kan allikevel føre til systematikk i arbeidet, noe som vil være viktig å etterstrebe for at ungdommene skal få den hjelpen som de trenger.

Selv om det kommer frem mange sider ved det oppsøkende sosiale arbeidet i denne studien, vil det også være mange sider som denne studien ikke berører, som også viser hvor komplekst arbeidet med ungdom i belastede miljøer er. Det er i ferd med å skapes programmer i flere ulike kommuner i Norge som skal bidra til at ungdom kommer seg ut fra belastede miljøer. Som denne studien peker på, så er det vanskelig å følge en metode slavisk i arbeidet med disse ungdommene, da alle har ulike behov. Det bør derfor etterstrebes å få gode beskrivelser av metodikken, i tillegg til et økt fokus på refleksjon rundt praksis, slik at det kommer tydeligere frem for de oppsøkende sosialarbeiderne hvordan de kan jobbe med å bruke alle sidene av den profesjonelle kompetansen i møte med ungdommene.

7 Avslutning

Gjennom denne studien har erfaringene til oppsøkende sosialarbeidere knyttet til relasjonsarbeid inn mot ungdom i belastede miljøer blitt belyst. Det oppsøkende sosiale arbeidet er preget av dilemmaer knyttet til utøvelsen av arbeidet, både fordi rollen er preget av en uformell tone og frivillighet, men også en kontrollfunksjon, som bidrar til å fange opp de ungdommene som kanskje ikke lever livene sine til det beste for seg selv. Gjennom intervjuene i denne studien kommer det frem at dilemmaene ikke nødvendigvis trenger å være en hindring for arbeidet med relasjoner, men at redelighet rundt de oppsøkende sosialarbeidernes rolle, bidrar til å redusere vanskelighetene i situasjoner hvor man skal bygge tillit og også er forpliktet av opplysningsplikten (Barnevernloven, 1992, § 6-4).

Relasjonsbygging fremstår som en av de viktigste oppgavene til de oppsøkende sosialarbeiderne. Relasjoner skal dannes med ungdom som har historie med brutte relasjoner og mistillit til hjelpeapparatet, og er avgjørende i endringsprosesser. Prosessene vil også være avhengig av mange andre faktorer, som for eksempel ungdommenes psykiske helse, bruk av rusmidler og miljøet de er en del av. Det synes å være utfordrende å sette ord på hvordan man bygger relasjoner, og de oppsøkende sosialarbeiderne beskriver at de benytter mye av sin personlighet og sine verdier i arbeidet. Gjennom deltakerne av denne studien sine erfaringer med arbeidet med relasjoner blir vurderinger pekt på som essensielt. Vurderinger av når og hvordan det er riktig å gå inn i de belastede miljøene for å forsøke og skape relasjoner til ungdom. Metodikken blir ofte tilsidesatt for personlig egnethet, og dersom man ikke har verdier og personlig kompetanse fremstår det som utfordrende å lykkes med relasjonsarbeidet inn mot ungdom som er tilknyttet et belastet miljø.

Selv om personligheten og verdiene får et stort fokus hos de oppsøkende sosialarbeiderne så kommer det frem at det også benyttes annen kunnskap i arbeidet med ungdom. Gjennom det oppsøkende sosiale arbeidet kommer man i komplekse situasjoner som krever god faglig kompetanse og også kompetanse som er mer knyttet til hvordan det oppsøkende sosiale arbeidet best kan gjennomføres. Studien peker på at mye av fagkunnskapen og den yrkesspesifikke kompetansen til de oppsøkende sosialarbeiderne er taus, og at det er behov for refleksjon rundt praksis for å videreutvikle og bevare de gode vurderingsevnene.

Slik det beskrives i denne studien, har det oppsøkende sosiale arbeidets rammer både fremmende og hemmende effekt inn mot belastede miljøer. Gjennom bruk av hele den profesjonelle kompetansen kommer det frem at de oppsøkende sosialarbeiderne har gode muligheter til å lykkes med å komme i posisjon til ungdommer i belastede miljøer. For å hjelpe ungdommene i de belastede miljøene så er helheten avgjørende, man må som Skau (2011) påpeker bruke hjertet, hodet og henda for å forsøke og forstå hvorfor ungdommen begår kriminelle handlinger, og hva som eventuelt trengs for å komme seg ut av de belastede miljøene. Refleksjon over faget og vurderingene som tas i de enkelte situasjonene er avgjørende for å utøve godt oppsøkende sosialt arbeid. Først da er det mulig for de oppsøkende sosialarbeiderne å bruke det viktigste verktøyet de har med seg i møtet med ungdommene, verktøyet som består av omsorg, omtanke og medmenneskelighet; seg selv. Gjennom å bruke alt det man er og alt det man kan, så vil man også ha et bedre utgangspunkt for å forstå og lære å kjenne ungdommene, og dermed også skape relasjoner som kan bidra til at ungdommene får riktig og nødvendig hjelp til de utfordringene som de har.

Litteraturliste

- Aasland, S. G. (2019). *Det trengs en landsby. Hvordan familie, skole og nabolag påvirker våre barns fremtid*. Les Publica.
- Almquist, A. L., Lassinantti, K. (2018). *Social work practices for young people with complex needs: an interactive review*. Child asolesc soc work, 35.
<https://doi.org/10.1007/s10560-017-0522-4>
- Andersen, P. L., Dæhlien, M. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner*. NOVA-Rapport 8/17.
- Andersson, B. (2006). *Ungdomar och offentligt liv*. I Erdal, B. *Ute | Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Gyldendal Akademisk.
- Andersson, B. (2010). *Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna. En rapport baserat på fem forskningscirklar om uppsökande arbete*. Rapport 6:10 FOU Väst/GR.
- Andersson, B. (2013). *Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work*. European Journal of Social Work, 16.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>
- Aubert, A., Bakke, I.M. (2011). *Utvikling av relasjonskompetanse. Nøkler til forståelse og rom for læring*. Gyldendal Akademisk.
- Aubert, K. E. (2020, 18. juli). *Relasjon*. Store Norske leksikon. <https://snl.no/relasjon>
- Bakken, A., Hegna, K., Sletten, M. A. (2021). *Offline, online. Digitale ungdomsliv gjennom tre tiår*. I Pedersen, W., Ødegård, G. (2021). *Ungdommen*. Cappelen akademiske.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester. (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bengtson, M., Steinsvåg, P.Ø., Terland, H. (2004). *Ungdom bak volden – forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblemer*. Universitetsforlaget.
- Bjørndal, B. (2010). *Oppsøkerens sammensatte rolle*. Fontene 1/2010.
- Bunkholt, V. (2000). *Utviklingspsykologi*. Universitetsforlaget.
- Cefai, D. (2014). *Outreach work in Paris: A moral ethnography of social work and nursing with homeless people*. Springer Science.
- Chabchoub, J. (2019). *Unge på Oslo S. En kartlegging av mindreårige i et ungdomsmiljø*. Korus Oslo

- Crimmens, D., Factor, F., Jeffs, T., Pitts, J., Spence, J., Pugh, C., Turner, P. (2004). *Reaching socially excluded young people: a national study of street-based youth work*. National youth agency.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget.
- Davidson, E. (2020). *Social justice or social control? An ethnographic study of detached youthwork in Scotland*. *Scottis affairs*, 29. <https://doi.org/10.3366/scot.2020.0318>
- Erdal, B. (Red). (2006). *Ute/Inne, Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Gyldendal Akademisk.
- Fauske, H. (2011). Ungdom – et historisk perspektiv. https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/n/o/sved/fauske_halvor_ungdom_i_historisk_perspektiv.pdf
- Fellesorganisasjonen. (2019). Yrkesetisk grunnlagsdokument. For barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.
- Forandringsfabrikken. (2020). *Sint utenpå, vondt inni*. Forandringsfabrikken.
- Forsberg, G., Wallmark, J. (1998). *Nätverksboken – om mötets möjligheter*. Liber
- Frydenlund, M. (2019). *Er det grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Stjørdal? En kartlegging av ungdomsmiljøet*. Stjørdal kommune.
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk. Teori og praksis*. Universitetsforlaget.
- Hagen, O. G. (1993). *Oppsøkende virksomhet. Fra idealer til virkelighet*. I Klyve, A. (1993). *Forbindelser: Oppsøkende arbeid blant utsatt ungdom*. Caspar forlag.
- Haugland, R. (2008). *Med makt til å krenke. Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Heggen, K., Øia, T. (2005). *Ungdom i endring. Mestring og marginalisering*. Abstrakt forlag.
- Helland, H. (1998). *Forebygging av problematferd blant ungdom. En litteraturstudie*. NOVA rapport 17/98.
- Hem, M.H., Moljewijk, B., Pedersen, R. (2017). *Systematisk etikkrefleksjon gjør en forskjell*. Universitetet i Oslo, Senter for medisinsk etikk.
- Henningsen, E., Gotaas, N., Feiring, M. (2008). *Møter med ungdom i velferdsetatens frontlinje – Arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid*. NIBR-rapport. 2008:2.
- Henningsen, E. (2009). *Bekymringsblikket*. Tidsskrift for ungdomsforskning, 9:2.

<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1051>

- Hjort, H. (1988). *Det oppsøkende arbeidets psykologi*. Universitetsforlaget.
- Hollerud, S. M. S. (2016). *Under brua. En kartlegging av unge menn som selger rusmidler på Vaterland*. Velferdsetaten, Oslo kommune.
- Isdal, P. (2017). *Smittet av vold. Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene*. Fagbokforlaget.
- Iwasaki, Y., Springett, J., Dashora, P., McLaughlin, A-M., McHugh, T-L., Youth 4EG Team. (2014). *Youth-guided youth engagement: Participatory action research (PAR) with high-risk, marginalized youth*. *Child & Youth services*, 35:4, 316-342.
- Jensen, S. Q. (2011). *Othering, identity formation and agency*. *Qualitative studies*.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Jørgensen, T. W., Steinkopf, H. (2013). *Traumebevisst omsorg, teori og praksis*. Tidsskrift fra Norsk Fosterhjemsforening, 1/13.
- Killén, K. (2003). *Barnets tilknytning*. *Psyke & Logos*, 24, 573-587.
- Killén, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner*. Kommuneforlaget AS.
- Killén, K., Arnevik, E., Klette, T. (2007). *Early mother-child interaction and children's attachment at 1 year in Norway*. *Today's Children are Tomorrow's Parents*, 32.
- Klepp, K. I., Aarø, L. E. (2017). *Ungdom, livsstil, og helsefremmende arbeid*. Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.
- Lavie-Ajayi, M., Krumer-Nevo, M. (2013). *In a different mindset: Critical youth work with marginalized youth*. *Children and Youth Services Review*, 35:10.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.07.010>
- Lee, F.W., Charm, L.M. (2002). *The possibility of promoting user participation in working with high-risk youth*. *British Journal of Social Work*, 32:1.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/32.1.71>
- Lie, G. (1981). *Gatelangs. Om oppsøkende ungdomsarbeid*. Universitetsforlaget.
- Lindemann, H. (2013). *Holding and letting go*. Oxford university press.
- Magelssen, R. (2002). *Kultursensitivitet. Om å finne likhetene i forskjellene*. Akribe forlag.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.

- Moi, L. L. (2016). *Er det egentlig så ille? Kartlegging av ungdomsmiljøet rundt Romsås senter*. Oslo kommune.
- Munro, E. (2011). *The Munro review of child protection: Final report A child-centered system*. Department of education, London.
- Nilssen, V. (2014). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget.
- Noble-Carr, D., Barker, J. McArthur, M., Woodman, E. (2014). *Improving practice: The importance of connections in establishing positive identity and meaning in the lives of vulnerable young people*. Children and youth services review, 47.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.10.017>
- NOU 1980: 37. (1980). *Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid*. Sosialdepartementet.
https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2013100106026
- Oldeide, O., Holsen, I., Fosse, E. (2020). *Youth perspective on outreach service: a safety net for at-risk youth in a municipality*. Children and youth service review, 116.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105234>
- Payne, M. (2006). *What is professional social work?* Policy press.
- Pedersen, H. (2011). *Oppfølgingsarbeid i oppsøkende tjenester. En diskursanalytisk Tilnærming*. [Masteroppgave]. Høgskolen i Oslo.
- Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt. Nye perspektiver på rus og rusmidler*. Universitetsforlaget.
- Pedersen, W., Ødegård, G. (2021). *Ungdommen*. Cappelen Damm akademisk.
- Pieper, M. H., Pieper, W. (1992). *It's not tough, it's tender love: Problem teens need compassion that the "tough-love" approach to child-rearing doesn't offer them*. Child welfare, 4. <https://www.intrapsychichumanism.org/articles/Tender%20Love.pdf>
- Qureshi, N. A. (2009). *Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse*. I Eide, K. (red.) (2009). *Over profesjonelle barrierer – Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Gyldendal akademisk.
- Ruch, G., Turney, D., Ward, A. (2010). *Relationship-Based Social Work. Getting to the Heart of Practice*. Jessica Kingsley Publications
- Røkenes, O. H., Hanssen, P-H. (2012). *Bære eller breste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Fagbokforlaget.
- Sandberg, S., Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Universitetsforlaget.
- Schibbye, A. L. L., Løvlie, E. (2017). *Du og barnet. Om å skape gode relasjoner med barn*. Universitetsforlaget.

- Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Gyldendal akademisk.
- Skatvedt, A. H. (2009). Alminnelighetens potensial: en sosiologisk studie av følelser, identitet og terapeutisk endring. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Skau, G. M. (2003). *Mellom makt og hjelp*. Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2011). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Cappelen Damm Akademisk.
- Skaug, T. (2015). *50 kubikks hjerte*. Fashion Moves Literature.
- Sletten, M. A., Hyggen, C. (2013). *Ungdom, frafall og marginalisering*. Norges forskningsråd.
- Soggiu, A-S. (2021, 06. desember). *Den profesjonelle hjelpens paradokser*.
<https://khrono.no/den-profesjonelle-hjelpens-paradokser/638562>
- Statistisk sentralbyrå. (2017, 27. juni). *Foreldrenes utdanningsnivå har mye å si*.
<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/foreldrenes-utdanningsniva-har-mye-a-si>
- Stern, D.N. (2003). *Spedbarnets interpersonlige verden*. Gyldendal akademisk.
- Strand, A. H., Kindt, M. T. (2019). *Unge I utsatte boområder – en kunnskapsoversikt*. FAFO 2019:24 <https://www.faf.no/images/pub/2019/10314.pdf>
- Strømfors, G. (2006). Oppsøkere som profesjonelle personligheter. I Erdal, B. (Red.). *Ute/Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Gyldendal akademisk.
- Strømfors, G., Erdal, B. (2006) *Rammer for oppsøkende sosialt arbeid*. I Erdal, B. (Red.) *Ute/Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Gyldendal akademisk.
- Strømfors, G., Edland-Gryt, M. (2013). *Jeg visste ikke at jeg kunne så mye. Praksisrefleksjon på arbeidsplassen*. Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.
- Thorbjørnsrud, B. (2009). *Kulturelle fortolkningsrammer*. I Rugkaasa, M. (Red.). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Gyldendal Akademisk.
- Tjersland, O. A., Engen, G., Jansen, U. (2010). *Allianser. Verdier, teorier og metoder i sosialt arbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Tønnessen, L. B. H. (2016). *Å velge det varme blikket. Inspirasjon, mot og håp til dagens foreldre*. Kommuneforlaget.

- Uggerhøj, L. (1996). *Profesjonelle personligheter*. I Sandbæk, M., Tveiten, G. *Sammen med familien. Arbeid i partnerskap med barn og familier*. Kommuneforlaget.
- Ytreland, K. A., Aleric, M., Wigenstad, S. (2022). *Når folk viser at de bryr seg – du våkner opp. Unge som begår gjentatt kriminalitet: En evaluering av tett oppfølging i syv bydeler i Oslo*. Korus Oslo.
- Zeuner, L., Højland, J. (2003). *Unge i det kriminelle felt – et studium av forskningslitteratur*. Sosialforskningsinstituttet.
- Weber, M. (1960). *Soziologische Grundbegriffe*. Tuebingen.

Vedlegg 1: Informert samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet «Relasjoner i arbeidet med utsatte unge – erfaringer fra fagpersoner som jobber med en gruppe utsatte unge»?

Hei!

Har du lyst til å bidra inn til mitt masterprosjekt? Jeg ønsker å finne ut hvordan fagpersoner som jobber med utsatte unge arbeider med å skape virksomme relasjoner, og hvilken betydning fagpersoner opplever at relasjonen har i arbeidet med de utsatte unge.

I dette skrivet kommer det frem informasjon om målet for prosjektet og hva det vil innebære å være deltaker i studien.

Hensikt og formål

Hensikten med denne masteroppgaven er å øke kunnskapen rundt fagpersoners egne erfaringer med relasjonsarbeid. Mange av studiene som gjøres retter seg mot barn og unges opplevelse. Denne studien kan bidra til å gi et bilde av hvordan fagpersoner jobber med relasjoner med en gruppe utsatte unge.

Problemstillingen for masterstudien er «Hvordan arbeider fagpersoner som jobber med utsatte unge med å skape virksomme relasjoner, og hvilken betydning opplever de at relasjoner har for arbeidet med denne gruppen?»

Jeg har lyst til å snakke med fagpersoner som jobber med utsatte ungdom, og har valgt ut tre ulike tjenestesteder som jobber med målgruppen. Grunnen til at jeg har valgt ulike tjenestesteder er fordi jeg ønsker å få høre om erfaringene til fagpersoner som jobber på ulike måter.

Dette prosjektet er et forskningsprosjekt fra studiet Master i helsefremmende relasjoner hos VID Vitenskapelige høyskole.

Hvem leder forskningsprosjektet?

Masterstudent, Cathrine Sundal Jacobsen og ansvarlig ved VID Vitenskapelige høyskole,
Jennifer Drummond Johansen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du jobber med utsatte unge, og derfor har erfaringer, tanker og innspill som jeg ønsker å ha med i studien.

Hva vil det si å delta?

Dersom du ønsker å delta i studien, vil du bli kontaktet av meg, etter å ha samtykket til det. Deretter vil vi sette opp et intervju, hvor du vil få spørsmål som går på erfaringene og opplevelsene dine rundt relasjonsarbeid med utsatte unge. Intervjuene vil bli anonymisert, slik at det ikke skal være mulig å finne ut hvem som har svart hva på de ulike spørsmålene.

Intervjuene vil bli spilt inn på lydopptaker, for å gjøre prosessen litt enklere for meg. Disse lydopptakene vil bli slettet etter at jeg har transkribert dem.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet.

Samtykket kan når som helst trekkes tilbake uten at du må oppgi noen grunn. Dersom samtykket trekkes tilbake vil all informasjon om deg, bli slettet. Dette kan gjøres ved å ta kontakt med meg på epost eller telefon.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Personopplysninger vil bli anonymisert og det vil ikke bli lagret sammen med data som er innsamlet. Datamaterialet vil bli kryptert før det lagres. Det vil ikke være mulig å gjenkjenne personer i datamaterialet, og det vil heller ikke bli beskrevet hvor i landet de jobber, utover hva slags type tjeneste de er ansatt i.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Cathrine Sundal Jacobsen: cathrine_jacobsen@hotmail.com

Jennifer Drummond Johansen: Jennifer.johansen@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Cathrine Sundal Jacobsen
Student

Jennifer Drummond Johansen
Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Relasjoner i arbeidet med utsatte unge – erfaringer fra fagpersoner som jobber med en gruppe utsatte unge», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signatur og dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Innledning:

Si noe om hva som er målet med studien, hva kommer svarene til å brukes til, og hvordan har jeg tenkt til å anonymisere. Når er studien ferdig, og hvordan vil deltakerne få tilgang til studien? Dere har også taushetsplikt på deres arbeidssted, så jeg anbefaler dere at dere forsøker så godt det lar seg gjøre å anonymisere dersom dere kommer med eksempler.

Bakgrunnsspørsmål:

- Hvor lenge har du jobbet med utsatte unge?
- Hvilken utdanning har du i bunn?

Relasjonsbegrepet:

- Hva legger du i ordet relasjon?
- Hva tenker du på når du hører begrepet «en virksom relasjon»? (si noe om hva jeg legger i begrepet for å sette utgangspunkt for spørsmålene videre)

Relasjonsbygging:

- Husker du en ungdom du har møtt hvor du føler at du fikk gjort en skikkelig god jobb? Hva var det som gjorde at dette ble så bra?
- Hvilke faktorer opplever du er viktige for å bygge en relasjon? (både med deg og organisatoriske)
- Tenk på en ungdom som du har jobbet med, beskriv hvordan du gikk frem for å få kontakt med denne.
- Hvilke perspektiver er viktige for deg å bruke når du skal skape en relasjon til en ungdom?
- Tenk på noen metoder som du bruker i jobben din – beskriv hvilke metoder du bruker for å skape relasjoner.
- Ut ifra dine erfaringer, hva er det som kan gjøre det utfordrende å bygge en relasjon?
- Hvordan opplever du at din rolle virker inn på relasjonsbyggingen?

- Har du et eksempel på en ungdom du greide å få en virksom relasjon med? Beskriv hvordan du gikk frem.
- Kan du beskrive hvordan du jobber med ungdom som du har en virksom relasjon til?
- Kan du beskrive hvordan du jobber med en ungdom som du ikke har en relasjon til?
- Kan du fortelle om en situasjon du har stått i som har vært vanskelig? Hvis du tenker tilbake på situasjonen, hva var det som gjorde denne vanskelig?
- I arbeidet ditt med utsatte unge, opplever du noen gang dilemmaer knyttet til relasjonsarbeidet? Hvis ja, kan du beskrive et eller flere slike dilemmaer?
- Hvordan opplever du forholdet mellom relasjon og makt i din jobb? Har dette noe å si for hvordan du jobber med relasjoner?

Eventuelt:

- Er det noe du ønsker å tillegge som du synes er viktig rundt temaet, som du opplever at du ikke fikk sagt noe om tidligere?

Vedlegg 3: Søkeskjema litteratursøk

Dato	Database	Søkeord	Antall treff	Aktuell litteratur	Begrensninger/kommentarer
14.02.22	EBSCO host	S1. Outreach work S2. Detached youth work S3 = S1 OR S2 AND relationships S4 = S1 OR S2 AND Relations S5. Youth at risk and building relationships	S1. 533 2) 12 S2. 9 S3. 534 2)12 S4. 806 S5. 30	Andersson, B. (2013). <i>Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work</i> . European Journal of Social Work, 16(2), 171-186. https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118 Davidson, E. (2020). <i>Social justice or social control? An ethnographic study of detached youth work in Scotland</i> . Scottish Affairs, 29(2), 254-276. https://doi.org/10.3366/scot.2020.0318 Free, J.L. (2020.) <i>We're Brokers: How youth violence preventions workers intervene in the lives of at-risk youth to reduce violence</i> . Sage publications Iwasaki, Y., Springett, J., Dashora, P., McLaughlin, A.M., McHugh, T. (2014). <i>Youth-Guided Youth Engagement: Participatory Action Research (PAR) With High-Risk, Marginalized Youth</i> . Child & youth services.	Avgrenset til vitenskapelige artikler 2) Avgrenset til å omhandle ungdom og barn
17.03.22		S6 = S1 OR S2 AND Burdened environment S7 = S1 OR S2 AND Violence S8 = S1 OR S2 AND Criminal	S6. 804 S7. 808 S8. 804	Pieper, M.H., Pieper, W. (1992). <i>It's not tough, it's tender love: Problem teen need compassion that the "tough-love" approach to "child-rearing" doesn't offer them</i> . Child welfare, 4. https://www.intrapsychichumanism.org/articles/Tender%20Love.pdf Noble-Carr, D., Barker, J. McArthur, M., Woodman, E. (2014). <i>Improving practice: The importance of connections in establishing positive identity and meaning in the lives of vulnerable young people</i> . Children and youth services review, 47.	
14.02.22 08.04.22	Science direct	S1. Outreach work AND youth S2. Outreach work AND relationships AND youth S3. Detached youth work AND relationships AND youth	S1. 6273 S2. 4827 S3. 2452	Chui, W. H., Chan, H. C. (2012). <i>Outreach social workers for at-risk youth: A test of their attitudes towards crime and young offenders in Hong Kong</i> . Children and Youth Services Review, 34(12), 2273-2279. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.08.006 Oldeide, O., Holsen, I., Fosse, E. (2020). <i>Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a municipality</i> . Children and Youth Services Review, 116, Artikkel 105234. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105234 Lee, F.W., Charm, L.M. (2002). <i>The possibility of promoting user participation in working with high-risk youth</i> . British Journal of Social Work, 32:1. https://doi.org/10.1093/bjsw/32.1.71	Avgrenset til vitenskapelige artikler.

14.02.22	SIRUS	S1. Oppsøkende arbeid S2. Oppsøkende sosialt arbeid.	S1. 18 S2. 276	Lie, G. T. (1981). <i>Gatelangs. Om oppsøkende ungdomsarbeid.</i> Universitetsforlaget. Hjort, H. (1988). <i>Det oppsøkende arbeidets psykologi.</i> Universitetsforlaget. Henningsen, E., Gotaas, N, Feiring, M. (2008). <i>Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje. Arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid.</i> NIBR-rapport 2008:2.	Norsk database
14.02.22 21.04.22	NORART/ Alma	S1. Oppsøkende arbeid S2. Oppsøkende sosialt arbeid S3. Oppsøkende ungdomsarbeid S4. Oppsøkende arbeid AND belastede miljøer S5. Oppsøkende arbeid AND ungdom S6. Oppsøkende arbeid og relasjonsarbeid	S1. 54 S2. 6 S3. 43 S4. 10 S5. 234 S6. 7	Henningsen, E. (2009). <i>Bekymringsblikket. Tidsskrift for ungdomsforskning, 9(2), 3-23.</i> Stenersen, A. O. (2016). <i>Oppsøkende arbeid er helsefremmende.</i> Rusfag, 1(2016), 81-91. Klyve, A. (Red). (1993). <i>Forbindelser: Oppsøkende arbeid blant utsatt ungdom.</i> Caspar forlag. Pettersen, O. (2020). <i>Kunnskapsgrunnlag – Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom.</i> Oslo kommune, Velferdsetaten. Paulsen, V., Aune, J. A., Melting, J. K., Stormyr, O., Berg, B. (2017). <i>Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet.</i> Tidsskriftet Norges barnevern, 94.	Norsk database
14.02.22 21.04.22	Open Edition Journals	S1. Outreach work S2. Detached youth work	S1. 17 S2. 2	Henningsen, E (2010). The Romantic Ethic in Outreach Work. <i>Sociétés et jeunes en difficulté [En ligne], hors série 2010, mis en ligne le 02 avril 2010, consulté le 03 mai 2019.</i> http://sejed.revues.org/index6615.html	Avgrenset til engelskspråklige artikler